

ספרי הלבושים

לבוש התכלת

הוא לבוש הראשון מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי יפה זלה"ה

וקרא שמו

לבוש התכלת

על שם הפסוק

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום

[נוסח השער מהדפוסים הראשונים]

סימנים א - רמא

מהדורה מיוחדת מסודרת מחדש

באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.

מוגהים ומתוקנים בהגהה מדוייקת עפ"י כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקישוע מדוייק, והרגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מראי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם חונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים

ממון הגאון הקדוש ר' אברהם אזולאי זעוקללה"ה

בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א

אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליפמאן הלוי העלר זעוק"ל בעל התוס' יו"ט

אל"ה רבה - אל"ה זוטא

לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זעוק"ל אב"ד טיקטין

מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,

ציוני אלפי מראי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

קזנז שורג - 1907

(קזנז שורג קט"ו צב"ג ושורג ג'ש"ח)

מדאי אלא בפעם ראשונה מסרב, וכשיאמרו לו פעם שניה מוכן עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמוד, ואם האומר לו שירד הוא אדם גדול לא יסרב בו כלל, שאין מסרבין לגדול:

7 יז וכן אם טעה ש"ץ במקום שצריכין להעמיד אחר תחתיו כמו שיתבאר בעזה"י, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב שלא להפסיק בתפלה: * הג"ה עיין לקמן סימן קכ"ו סעיף ב': יח האומר אינו יורד לפני התיבה, מפני שבגדי צבועים, אף בלבנים לא יעבור באותה התפלה. וכן האומר אינו עובר מפני שברגלי סנדל, אף יחף לא יעבור באותה הפלה. אע"פ שנותן אמתלא לדבר ומראה פנים מפני הכבוד כאילו עושה כך מדרך ענוה, אין משגיחין בו, שהרי בינינו אין קפידא בדברים כאלו, כי דרך אפיקורסין להקפיד בכך, וחיישינן שמא מינות נורקה בו לפי שעה. אבל אין החשש הזה לעולם, כי בתפלה אחרת מניחין אותו להתפלל אם ירצה ולא יקפיד על דברים אלו:

מדאי אלא בפעם ראשונה מסרב, וכשיאמרו לו פעם שניה מוכן עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמוד, ואם האומר לו שירד הוא אדם גדול לא יסרב בו כלל, שאין מסרבין לגדול:

יז וכן אם טעה ש"ץ במקום שצריכין להעמיד אחר תחתיו כמו שיתבאר בעזה"י, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב שלא להפסיק בתפלה: * הג"ה עיין לקמן סימן קכ"ו סעיף ב': יח האומר אינו יורד לפני התיבה, מפני שבגדי צבועים, אף בלבנים לא יעבור באותה התפלה. וכן האומר אינו עובר מפני שברגלי סנדל, אף יחף לא יעבור באותה הפלה. אע"פ שנותן אמתלא לדבר ומראה פנים מפני הכבוד כאילו עושה כך מדרך ענוה, אין משגיחין בו, שהרי בינינו אין קפידא בדברים כאלו, כי דרך אפיקורסין להקפיד בכך, וחיישינן שמא מינות נורקה בו לפי שעה. אבל אין החשש הזה לעולם, כי בתפלה אחרת מניחין אותו להתפלל אם ירצה ולא יקפיד על דברים אלו:

7 יט יש מונעין גר מלהיות שליח ציבור מפני שאינו יכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו וכו', ושכשהוא מתפלל בפני עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכו'. אבל כבר נדחו דבריהם, דשפיר יכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו, שהרי קראו הקב"ה לאברהם אב המון גוים שנאמר [בראשית י"ה] אב המון גוים נתתיך, ופירושו שמאותו היום ואילך יהיה אב לכל הגוים,

הגהות מוהר"א אזולאי

[ז] ואפילו לא נתן טעם לדבריו אלא שאמר שאינו רוצה שיהיה שלוחי די', ואת הסבא היא הסבא הראשונה שפסק הרב בספר שלחן ערוך.

אליה זומא

כתב היבא שיחיד מוחה מחמת שנהא היינו שיש שליח צבור אחר שיוכלו להשכיר בדמיו של זה וכו'. עוד בסימן נ"ב בשבכר נתקבל ולא עשה שלא כהוגן אף חצי הקהל אין יכולין להעבירו אפילו רוצין ליתן לו שכרו, אבל כל הקהל יכולין להעבירו ויתנו לו שכרו משלם:

[יז] כתב שירי כנסת הגדולה בשם רש"ל אם הוציא ש"ץ שם רע על המוחה הזה אף שקבלו ופיסו יכול למחות על כך, ולפי זה אף שכבדו קבלו והסכים עליו יכול למחות. ועיינתי בים של שלמה פרק קמא דתולין סימן נ"א וכתב זה לשונו, אף שקבל דינו ופיסו וכו' וק"ל. עוד

אליה רבא

[סעיף יח] כב מפני שבגדי צבועים וכו'. כתב עולת תמיד [סק"י] מדהשמיט הש"ע לעיל סי' ל"ט דין ממוז, אלמא דכשר לכתוב תפילין, והוא הדין דכשר להיות שליח ציבור. ונראה דהיינו דליתא אחר או שאצו עשה תשובה נכונה, אבל בלאו הכי הא אמרו חז"ל [יבמות סד ע"ב] אינו דומה לתפילת דניק בן דניק וכו' ע"כ. וז"ע צו"ד סי' רפ"א דפסק הש"ע [ס"ד] דספר תורה שכתב ממנו פסול, והטעם כתב הש"ך [סק"ח] שסם המרדכי [הלכות קטנות ס"ח יד ע"ג] דממזר אינו מוסיף רבים ידי חובתן, וכל שאינו מוסיף פסול לכתוב וצאמת לשאר טעמים שכתב הש"ך שם אפשר לחלק בין ס"ח לתפילין, אבל טעם זה נראה עיקר עי"ש. שזו מצאחי צמג"א סי' ל"ט [סק"ט] שכתב שסם דרכי משה [סק"א] דממזר כשר לכתוב תפילין וז"ע. ומ"ש עולת תמיד לדחותו משום אינו דומה לתפילת דניק וכו', כבר כתבתי [לעיל סק"ט] דנהפוך הוא לענין השליח ציבור [ט]:

[סעיף כ] כג אפילו יחיד וכו', דמי יבוא להקריב קרבנו שלא מדעתו [צ"י]. זה מסכים למ"ש ר"ד לצדקהס דף מ"ו [עמוד קנן] דע כי שליח ציבור הוא במקום כהן המקריב, ולכך נקרא גם שליח ציבור קרוב, כדאיתא במדרש שיר השירים [ג, ה] כד דמך ר' אלעזר ז"ל שמעון היה דורו קורא עליו מקוטרות מור ולבונה מכל אבקת רוכל, דהוי ר"א קרוי ומנוי וקרצ ופיטען. ומזה הטעם נקראו הפיוטים שאומר השליח ציבור צאמנע התפילות, קרובות [י]. ואפשר שנקראו כן מפני שאומרים אותן בקרב התפלות וצאמנעט ע"כ. ומזה נכון ששנחנש הלשון שקרינן לפעמים קרוב"ן, ופירש הב"י צ"ח ס"ח שהוא ר"ח קיול ריינה וישעיה ב'אהלי ד'דיקים. והוא טעות, אלף צ"ל קרובות צמ"ו, וכן קרי להו בצבורה"ס דף כ"א [עמוד ע"ג]. ועיין צמעדני מלך דף מ"צ [ברכות פ"ה סי' כג אות ט] דאשתמיט ליה דברי ר"ד לצדקהס:

הגהות והערות

[ט] עיין בברכי יוסף יו"ד סי' רפא מה שהאריך בכאן. [ז] הפרי מגדים שם סק"י מסביר שהפיוטים מקריבין ישראל לאביהם שבשמים, וגם שהם בקרב באמצע התפלה.

הולכים אחר הרוב משום תקנת הקהילות. אם יש כאן שנים שרוצים להתפלל, אחד יה בשביל אביו ואחד בשביל אחר, הרשות ביד הקהל לתת התפלה למו שירצו, שהתפלה במקום התמידין של הצבור ואין ראוי שיהיה אדם שלוחם להקריב קרבנם שלא מדעתם, שאין זה נקרא שלוחם שהרי לא שלחוהו, לפיכך אין לאדם להתפלל בלא רצון הקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות, אין תפלתו רצויה ואינה מתקבלת ואין עונין אמן אחר ברכתיו: **ל**

כא

ואפילו שלוח צבור שנתברר ונחמנה על פי רוב הצבור, כי לא ישתדל להתמנות על פי השר להחזיק בידו, כי חלילה לקבל עבודת השם יתברך על ידי גוים כי לא כצורנו צורם וגו' [דברים לב, לא] (טז): **ל**

כב

כיו טוב יותר הוא לשכור שליח צבור בשכר מולקבל אחד שרוצה להיות בנדבה, מפני שבמקום שהוא לוקח שכר מן הקהל אין פרוץ ואין צוחה, שאין אחד שאינו הגון רשאי לפשוט רגלו להתפלל, ואם היה בנדבה הרשות נתונה לכל, ובפרוץ הדבר יעלה מי שאינו הגון. ועוד השליח צבור בעצמו נוהר בתפלתו ובתקוניו יותר למען שכרו: * הג"ה ועיין לקמן סימן נ"ו סעיף ה' וסעיף ד' ונסימן מקפ"ט:

כג ובדין גביית שכר החזנות יש פנים לכאן ולכאן, יש לומר

אליה זוטא

(טז) שלוח צבור נהגו לקרותו חזן מטעם דתרגום וירא וחזא, שצריך לראות היאך יקרא (ר"ד אבודרהם):

(יז) ולפי זה הולכין נמי אחר רוב דיעות, ועיין בכנסת הגדולה ועולת תמיד. ולבוש סעיף כ' כתב רוב פורעי מסיים, ועיין בהר"ם סימן קס"ג סעיף ג' ובסמ"ע ובתשובות צמח צדק סימן א' ב':

אליה רבא

נמנמא לאו כל כמייה לעכב על הקהל עבור שנאמו. ואף אם הוא יבצר נטעמו שזה השני מעולה מן הראשון כנגד הוספת הדמים, אפילו הכי יכולים לומר אין יכולת צדינו להוסיף כל כך דמים, עכ"ד בקלרה. וכתב שירי כנסת הגדולה [הגהות ב"י אות יט] היינו כשאנו רוצים מפני שנאמו, אבל כשנותן אמתלא שאינו ראוי להיות שליח צבור, אפילו מי שאינו נושא בעול יכול למחות. ועיין (לעיל) [לקמן] סי' תקפ"א [נ"א] **כתב** הלבוש דזמן הזה אין יחיד יכול למחות עי"ש. **כתב** שירי כנסת הגדולה [שם אות כ] ועולת תמיד [נ"ק יב] בשם רש"ל, אם הוליא השליח צבור שם רע על המוחה הזה, אף שקבלו ופייסו יכול למחות ע"כ. ולפ"ז אף בשכר נתקבל לשליח צבור והסכים עליו יכול למחות. ואני עיינתי ב"ס של שלמה גופיה פ"ק דחולין סי' נ"א וכתב זה לשונו, אף שקבל דינו ופייסו וכו', וא"כ [איתו] אם כבר הסכים עליו * יכול למחות:

כה בשביע אביו וכו'. פירוש שמת אביו [ורוצה להתפלל כדרך האבלים. מי שירצו הקהל]. דדוקא קדיש יכול לומר [בשביל אביו, אבל לא יוכל להיות שליח הקהל על כרחם] [מג"א ס"ק גריד]. **כתב** דרכי משה [ס"ק יא] אין להתקוטע בעבור שום מלוה, שהרי הגנועים מושכים ידיהם מלחם הפנים [יומא לט ע"א] ע"כ. כ"ה המתפלל בחזקה ואלמות, אין [תפלתו] מתקבלת ואין עונין אמן אחר ברכתיו:

(סעיף כא) כו אין למנות שליח ציבור וכו'. ונלנוש כתב אף נתמנה מצבור לא ישתדל להחזיק עי"ש. ויראה לי

הואיל והוא מוציא את נפש העני כמו נפש העשיר, גם הגבייה תהיה לפני הנפשות בשוה, שאין זה תלוי באומד הממון, שהוא חובת מצוה שהיא שוה בכל נפש האדם. ויש לומר גם כן הואיל ואין יד העניים משגת והדבר יבא בעל כרחו לירי שומת ממון, תהיה פריעת השכר לפי הממון דהיינו לפי הסכום, ועוד לפעמים שהחזן יש לו קול נעים וערב והעשירים הפצים בו מאד ולא איכפת להם בהוספת שכרו, לפיכך יגבוהו לפי הממון. ויש חילוף בזה במנהגי הקהילות, יש גובין הכל לפי הסכום מן המעט הזה שכתבנו, ויש עושין כמו פשרה וגובין החצי לפי הממון כ"ה והחצי על פי הגולגולת (יז). ובמקום שאין מנהג נראה להנהיג לגבותו על פי הסכום, שברוב פעמים העשירים מוסיפין בשכר לפי נעימות הקול ואין יד העניים משגת לתת עמהם: * הג"ה ועיין לקמן סימן נ"ה סעיף כ"א:

כד צבור שצריכין לשכור רב ושליח צבור ואין בידם כדי שכר שניהם, אם הוא רב מובהק וגדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם, ואם לאו השליח צבור קודם, שיותר צריכין לו:

כה אין מסלקין חזן מאומנתו, שלא יהשדרו שנמצא בו פסול, אלא א"כ נמצא בו פסול בעדים, כ"ה ואין מסלקין אותו

הגהות והערות

* כאורה כוונת המחבר דהכנה"ג פירש דמה שכתב הרש"ל אף שקבלו ופייסו היינו שהסכים לקבלו ואפ"ה יכול למחות, אבל לפמ"ש המחבר דהגירסא כמהרש"ל שקבל דינו ופייסו הפירוש שקיבל דינו על הוצאת שם רע מ"מ יכול למחות על קבלתו לש"ץ אבל אם הסכים אינו יכול למחות. [א] עיין תורת חיים ס"ק יט.

ספר

שאלות ותשובות

מהר"י מינץ

ומהר"ם פדוואה

הא לכם זרע לצדקה פסקים שאלות ותשובות
 ספונות וחשובות והם סולת נקייה ובם חידושים יפים
 ממתקים ומחמדים יסרום אבירי הרועים
 הגאון מו"ה יהודה מינץ זצלה"ה
 והגאון מו"ה מאיר מפדוואה ז"ל
 ובלעדי אלה סדר גיטין וחליצה מוכן כשלחן ערוך
 אשר קבצום וסדרום והוסיפו מדילהון לקח טוב:
 [נוסח שער דפוס ראשון ונציאה שי"ג]

ובתוספות הספרים

ביאור מהרי"פ להגאון ר' יוחנן פרעשיל מפאטיק
 שו"ת מהרשי"ק להגה"ק רבינו שמואל יהודה
 קצנאילנבוגן זצוק"ל
 שו"ת נחלת יעקב לרבינו יעקב היילפרין מפאדווה

יו"ל מחדש במהדורה מאירת עינים
 מוגהת ומתוקנת עם פיסוק וקיטוע
 תיקוני טעויות וציוני מראי מקומות והערות
 מפתחות ותולדות המחברים

יוצא לאור על ידי
 זכרון אהרן
 פעורה"ק ירושלים תשע"ד

5

ואולי יחשב לבב אנוש לחרוש אילו היה נתפס שמעון לבדו או היה יהוה למשתדל שראובן ניצל לא היה מוציא כל כך בשביל שמעון לבד, דאולי ההוצאה היתה יתר מכדי דמיו ואין פודין כדתנן בהשולח (גטין מה). הא ליתא, דהא המשתדל לא כוון לפדות השבויים משלו אך משלהם ולשוב ולגבות מהם אשר הוציא כאילו היה שלוח מאתם, ואדם יוכל ואולי חייב לפדות עצמו משלו בכל הון, לא מבעיא למעמא משום דוחקא דציבור אלא אפילו למעמא דלא לגרבא ולייתו, אפילו הכי עור בעד עור וכל אשר לו יתן בעד נפשו, וכ"ש בנדון דידן דאיכא קטלא דנשבו להרג ולמשיסה, ואפילו במוכר עצמו דאין פודין אותו, מ"מ היכא דבקשוהו להורגו פודין אותו אפילו אחר כמה פעמים כדאיתא פרק השולח (שם מו.), וכן פסק הרמב"ם פרק ח' מהלכות מתנות עניים (ה"ג), כ"ש בנדון דידן.

ואין רחוק לדמות הנדון לההיא דמי כלילא דפרק קמא דבתרא (כ"ב ה.) לפירוש ר"ת וגירסתו דגרים שדיוה אפלגא, ומתוכו הוציא ופסק אם הטיל המלך מס או מתנה על בני העיר וברחו מקצתן שפטורין אע"ג דלא מחל להם המלך כלום בשבילם, ואף לר"י ז"ל דאמר (מרדכי כ"ב ס' תעה-תעו, ותשובות מימוניות נויקן ס' ט') מנהג בכל הקהילות שאין אדם יכול לפטור עצמו מן המס כצאתו מן העיר, הלא תלה מעמא אחרי שכבר נתחייב ונשתעבד למלך, מה שאין כן בדרושינו.

את אלה אומר לשפוט ברוחי לא כמורה כי איני בכללם כאשר הזכרתי בראשית דברי, אך כדן לפני רבותיו בקרקע, ואשר יקום ויבטל דברי ואם קמן הוא לא אקפיד עליו ולא ירע לי. ושולם לדייני ישראל ולתלמידיהון.
נאום מבי"ק

סימן סד

74 נזרקה מפי חבורה בק"ק מנמווא"ה האשכנזים שגבה טורא בין כמ"ד חיים יתו' ובנו מצד אחד וכמ"ד מנחם רפאל שמש כ"ץ מצד שני. וכמ"ד חיים ובנו יצ"ו היו חונים בקהל ההוא זה שנים רבות ואין פוצה פה ומצפצף והיו מרוצין לעם, ואף לאותו מנחם רפאל היו מרוצים עד עתה שבאו לכלל שנאה מחמת אונאות דברים אמרו זה לזה, בסיבת תביעת חוב של מצות אשר חייב כמ"ד מנחם רפאל הנ"ל לצדקה, וכמ"ד חיים תבעם בהתנדבו לעשות נחת רוח להקהל לגבות החובות מכל אדם, ולזה עמד כמ"ד מנחם רפאל הנ"ל להוריד האנשים הללו שלא יהיו עוד שלוחי ציבור, ונסמך על הא דאיתא במרדכי סוף פרק קמא דחולין (ס')

תקצו) על שם מהרר"י קולו

ולי נראה דא לא שכבו עליהם דהא י ככה דז"ל, ש שליח ציבור משום שנעשו שאין מעלין וי להם ש"צ הנ היתה שימה הצדקה, לכן נ שיהיה ש"צ נ בפירוש שיהיו יחוש מי שהו וככה עשינו פ קצת שנאה ב ולא יבטיח בו

141. דברי רבינו רכ"ד) ומים עמוק היחיד למנוע מן המרוצה להם אחר מהרי"ל (סי' צ"ד) בכל גוני שיכול ה באגודה אחת אף הסכים עליו בתחיי (ס' כתב, "על מ לשונא להתפלל. כ ששמע על הנוהגי טעם ותולין דבר ו והוכיחו על כך ע

תקצו) על שם רבי שמחה דאין ממנין שונא להיות שליח ציבור, ובתשובת מהרר"י קולון איתא בסימן מ"ד דברי רבינו שמחה אלו דאפילו יחיד יכול לעכב.

ולוי נראה דאין הנדון דומה לראיה, דשם בתשובה הנ"ל מסיק בהדיא וז"ל, אם לא שכבר הסכים עליו בתחלה עכ"ל, וכאן כבר הסכים כמ"ר מנחם רפאל עליהם דהא לא נתעורר מעולם על זה עד עתה ¹⁴¹. וגם דברי המרדכי מוכיחין ככה דז"ל, ששונא לא יתמנה שליח ציבור, וכן באגודה שם וז"ל, ואין ממנין שליח ציבור מי שיש לו שונאין בקהל, ואין אחד מהם אשר יאמר שמורידין משום שנעשה שונא לאחד מהקהל, אם כן פשיטא הוא שזה הוא מן אותן שאין מעלין ולא מורידין בקדש, דאין מן הראוי שהקהל כולו יפסידו שלא ישאר להם ש"צ המרוצה להם בשביל יחיד, דיחיד נדחה, ובפרט מאחר ששנאה זו היתה שימה מן רפאל הנ"ל בסיבת שהיה חיים שליח הקהל לתבוע מעות הצדקה, לכן בודאי הקהל הם ברשותם לעשות מה שלבם חפץ, ואם ירצו הקהל שיהיה ש"צ כמקדם יהיה מחוייב כמ"ר חיים ובנו להסיר השנאה מלבו ולאמר בפירוש שיהיה לכו להוציאו בתפלה כשאר כל אדם, וככה מנהג קדמונים כאשר יחוש מי שהוא [על] ש"צ בימים הנוראים יכריח אותו לאמר כדברים הללו. וככה עשינו פה זה שנים רבות למהר"ר קפמן יצ"ו בראש השנה מחמת שהיתה קצת שנאה בינו לכמ"ר מאיר צרפתי י"ק, ואם כמ"ר רפאל יצ"ו לא יאמין לו ולא יבטיח בו ילך לו לבית הכנסת אחר בעיר, הלא תודה לאל יש ויש בתי כנסיות שם. והנראה לענ"ד כתבתי

נאום מבי"ק

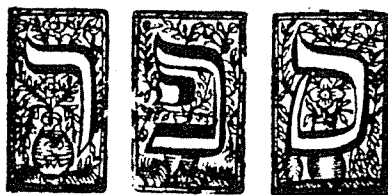
L

חידושים והערות

ליחיד כל דהו למחות בלי טעם אך יציע טעמו ודבריו לפי טובי העיר אם יראו דברים ניכרים שראוי למחות עליהם כפי זה יעשו עכ"ל, וע"ז הוסיף רבי שבתי ז"ל שהיה באותו דור ראש מנהיגו וז"ל גם בעיני הקטן לא טוב וכשר הדבר להחזיק במנהג זה לתת יד ליחיד כל דהו בלא טעם טוב. והובאו דבריהם בדרכ"מ (או"ח סי' נ"ג אות ו') ועיין שו"ע (שם סי"ט). ובמג"א (סק"כ) כתב דכל זה דיחיד יכול לעכב הוא רק בימי הראשונים שלא היו בקיאין והש"ץ היה מוציאם ידי חובתם אבל האידנא אין קפידא. וצ"ע אם רבינו שלא כתב כן בזמנו שהיו בקיאין פליג ע"ז. וע"ע בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' ל"ו).

141. לדברי רבינו הסכימו בתשובת בנימין זאב (סי' רכ"ד) ומים עמוקים (ח"ב סי' נ"ב) דאין כח ביד היחיד למנוע מן הצבור ולא ישאר להם ש"ץ המרוצה להם אחר שהסכימו עליו. אכן מתשובות מהרי"ל (סי' צ"ז) נראה שסבר דעת רבינו שמחה בכל גוני שיכול היחיד לעכב הש"ץ דתפילתם אינה באגודה אחת אף בלי טעם הגון אא"כ גם הוא הסכים עליו בתחילה. ובדינין והלכות למהר"ו (סי' ס') כתב, "על מה שנהגו בימים נוראים למחות לשונא להתפלל. כתב מהר"ח אור זרוע על ידי סיבה ששמע על הנוהגים כך שהיחיד מוחה אפילו בלא טעם ותולין דבר זה ברבינו אביו ז"ל, וכעס הרבה והוכיחו על כך שחלילה לאבא לפסוק כך להתיר

יזע
ולוי
א,
זם
זלו
לא
דון
זו,
רק
ש"
וש
לך
לך
יקו
מן
כן
ית
וא
ק"
י"
ג"
גה
ז"
ז"
ז"
ז"
ז"
ז"

מִים עֲמוּקִים

דלה דלו לנו שני צנתרות הנקרב הגאונים הספורסמים • אשר לאמת הוציאו משפט • הוילו מדלים מים רבים • כנחלים נשיו כנגור עלי נהר

וזה יצא ראשונה הרב הגאון החכם הכולל

רבינו אליה מורחי זלחה

אשר האיר עיני ישראל בחבוריו בפירושו ברש"י על התורה • ותשובותיו • ובאורו על הסמ' גומלאכת מחשבת בחכמת התשבורת • ועוד הן רבים מאשר עודינה לא באו לאור הדפוס :

ואחריו יאיר גתיב אליהו (ן' היים) אף הוא און וחקר ולימד דעת את עם ה' בספריו הנחמדים תשובת מים רבים • ודרשות עה"ר הרב הגאון

רבינו אליה ן' חיים זלחה

וליקר מביאם / והן עתה רבים העם המתלוים לשתות ממי בארם / אודתי כנגד קלני לנבי חק' **נחמן מאמישטרדם** להביא הספר הי"ל לבית הדפוס / וע"ו פקסתי עיני להג' ולהסר מחכו כל הטעויות אשר רבו בולטין חספר / כפוענת חכמי קה"ל זכ"ס חכמים / ונרשס זכרוסם בהקדמה / (גם הגתי סוף הספר קונטרס קסן אסד חשמי נדיני שומר שמשר לשומר קראתי חמר שחר לסנה המכוסר בהנעה אשר כתבתי)

ועל העוב יוכרו נדיבי עם סה **ברלין** / (וגם שארי קהלות) / אשר באספו וכלו עה"ח לקחת כ"ח ע" הוה בחסיר כסף ג' ר"ט / ונתן הכסף וקס לו הספר הוה / ואשר לא נלו עה"ח והכניסו בהנעה בלמנה לקחת הספר ככלות התלכס / ככון לני ונעונו שמונא שפתיס יאמרו / וקאצ להס לנדקה על צולם :

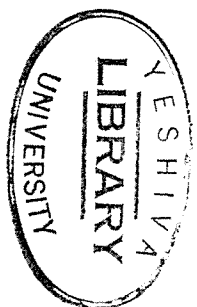
נרפס פה קם ברלין

תחת מחלת אדונוי התלך הגול **פרידריך השני** חלך סד ביאה ודוכס מנכאנדיבורג השס ירוס הודו ומכאס מלכותו **אמן** :

בשנת **מים עמוקים בלב איש טוב ואיש תבונות ידלנה**

ועה דיל

סנת תשל ידסלים

פלוקים עליו . ועוד דאפילו ר'מנחם בר יוסי לא אמר לא כשאלו עדי' ואח"כ כשאלה . אבל כשאלה ואח"כ כאלו עדים לא חש וכו' דמי לכשאלה ואח"כ כאלו עדי' כדפי' לעיל ואע"פ שה"ל דטעמא דר' מנחם בר יוסי כמה ששאלה ואח"כ כאלו עדים אינו לא משום זילוחא דכ"ד . וכדמשמע מט"ל כדכתיב לעיל א"כ אין להחריף פני' כשאלה ואח"כ כאלו עדי' דלא קי"ל בר' מנחם בר יוסי בהא דמסקי' דשמעתה פ"ח הוכתרו חכמי משמע דלזלוחא דכ"ד לא מייסדין כלל ורב כחמן עבד . עובדא ואף אם נכנסו כרבי נחמא בר' יוסי דקא לענין דהנא אבל אפילו כשאלה נמי ואחר כך כאלו עדים הנא דלזלוחא דכ"ד לא מייסדי' . ועוד דכ"ד לא מייסדי' זלוחא דכ"ד . וא"כ אפילו מוחזק כבר לא שמייסדין אמונתו וכה"ג גבי אשה אם כשאלה הא"מ כבר כהנכו לעיל דכרי הרשב"א ז"ל שכתב מדעיו דלר' מנחם בר יוסי מדינא הוא דמלק בין נשאל ואחר כך כאלו עדים לאלו עדים ואח"כ כשאלה . ועוד דכל זה לא יקשה . עליו אלף כש"ל דר' מ' פוסק בכל הרי וחרו פסיק' דאורייתא הוא דלפי לזה אין למלק בין מקום שיש בו חוק' החר וכן מקום שיש בו חוקה החר . אבל אח"כ ש"מ פוסק דחרי וחרו פסקא דרבנן אין ללמוד מזה דגבי גירושין לנ"ד דשא"כ הם שאין שם חוקה החר . אבל במקום זה שיש חוקה החר ככ"ד מיון לנו וכתב שהיו דוחי' לעיל וכיון לכתחלה . והפסיקים דחרי וחרו פסקא דאורייתא לא נמצא להם שהיו סבירים סברה ר"מ ז"ל לפסקו כרבא להחמיר במקום שיכולה מכיפהו וכיון דלדעתה ר"מ יא להקל מהטעם שאמרנו ולדעת שאר הפוסקים משום דליה להוסיף סברא . א"כ וכיון לדון לב"ע אע"ג דמטעם דחרי זה אינו מחיר זה מ"מ כיון דלדברי כלם מוח' אזיל לקולא . וכו' מהר"י קולון ז"ל בכיובא בזה והביא ראיה מפר' השומע ע"ס . עוד אמרתי ש ככ"ד לזכות רח' כן שנה' שזה רובן היה באמת לטעון ששמעון מחל לו השבועה שכשנע לו כמ"ס הרא"ש ז"ל כהש' בה על מי שנשבע לאשמו שלא יא ממנה ואח"כ טען הכעל שחלה לו השבועה ופטרמהו ממנה והיא ממנה אוחו והביא הרא"ש ז"ל שהוא נאמן . וכן כתב הרשב"א ז"ל בהשוכה . ואע"פ שיש מחלוקה בין הפוסקים בענין מחילת השבועה אם מועיל אם לאו כגון מי שנשבע לכבירו שלא ילך למקום פלוני ונתן לו חברו רשות ללכת שיש בו ספק בר שהוא מותר . ויש מי שסובר שהוא אסור ולא מהני אלא שבועה נתיב' ממון לפי שיכול לומר הרביו כללו ההקבלה כמ"ס סר"ן ל כל הדעות בכתב' דר"ס והרשב"א ז"ל בהשוכה סובר דלא מהני . מ"מ ככ"ד שמכל חנפין בר' דלכ"ע היה נאמן זה לומר שמכרו מחל לו שבועה באופן מועיל . וכיון שהיא נאמן לטעון כן עכשיו שאומר שלא נשבע נאמן נכחו דמי כעו אמר נשבעתי ומחל לי השבועה . ואע"פ שעדים חמק' שיש איהו לא היו מגו במקום עדים שכיון שעדים חמריה מכחישי' העדים הנזכרי' ה"ל כנך עדים כללו אינכ וכלא ליכא להו עדו' כלל . וכן הראה לכתור מטעם איקי' חרי לכו חרו ולוקו אחתה בחוקה החר . ואי משום דרב' אשי' שאני הכא שהכעל אומר לא קדשתי נאמן כחגי' דמי כתיב אמר קדשתי וגרשתי וזה אמר שהוא נאמן .

העיד יהודה מפי אשתו מו"מ אשה אישטמוגר פור אוכה קאלינה קימרה ישאכר מי דינא דברינה נוסיקי קיירי אישטי חזן דיתי מי אכדה תקוסאכדן קונו פור ארטרה קאלינה דיטראש דיתי א"ב ק"ל נוסדן אגושא דירושא פיר לוש אגוש קיט ניאש מאלוז . כל זה העיד בפנינו ח"מ :

העידה לאה אשה זכילן קומנושא אישטה מוגרי אכלאר קון חיל דיגו א"י ק"ו שאכ' אה לוקי האכלאכאן מאש קילי פארשיא קי אירה מאלה אי דימכדמוש שיודו אלגיה ויש חיל חזן שולו קונאלייה אין אוכה קאזה אי דינו קינו . כל זה העיד בפנינו :

העיד בכימת מפי אשתו קומו ינחק הרב כ"ה אוכה ויש חל איגו דיל שאסא"רבי שי דיאקרו קיאכטרה די שו רבי הכז' אי דינולה מוגרי דילנז' בכימת מיר קינשו מחל קי און מוגרי אן שיאש חזני פניו קואכטרה שורכי העידה מרת רחל אשה ה'ר' דן קומו ינחק הכז' לי מירקא בה פאן איקארני אי טודו לוקי אביאה מינושטי' איגון דיאה וידואכטרה חיל חזן פורה פוארטרה די לה עורה אי אלגיה אגליר פור לה פוארטרה דילאש מוגרי' . וכן פור שיר קי איל שמש פלו' שיכרי אוכה חומרא גדולה קי לי איגו' חיל חמס השל כמרכיב חורה בקהל שיכרי חיל ענין דיל חזן קי דיאירה קאלל קייר עדות קי שאינא חזן אישטי ענין אי רישטונדיו חיל דיגו שמש קינו שאכ"ה אשה כדה אחר כהעורר קי שי פינאירא סקירה די מאש עדים קי אביאה נחוס וינו חיל שמש הכוז' אי דינו עידוה קומו חיל איכטרו חזן דיאה חזן לה עורה אי וידאל חזן כיוזאר לה מיגו"ר כז' חיל דינושטי' פירי קו דישטי אישטי עידו' דילאכטרו חיל חמס אדינוש קי טיכיאש מידו דיל חזן קי לו אמכאזו אי רישטונדיו חיל חזן קי לא היו דברים מעולם אי קי איל שמש כיויאה יונן כד אי אירה חסוד . כל זה העיד בפנינו ח"מ :

העיד השומע אי דינו קי אין דיאה וידו אל חזן אגליר דילה עזרה אי לה מוג'יר דיטראש די חיל ע"כ כון חזון שאלתם :

אכל לכל פרטי עדיות שאלתם אחד לאחד ואשיבתי ודי עליה . חלה מה שאמרתי שיהיה לומר כדמרתה נחמד על אשה איש הרי אמרו שלא היו עדים כדברי ולא התקבר עד היכן הגיע מקם החשד אם הדין כרימה . אמרו חזן מרוכלא והנא מבטל ולכך גירסה בעלה או שהכעל רצה להחמיר על עצמו מפני מה חסדות שהורה לגרסה וכין כך וכין כך אמרו ג' כשאלה להש' שעה טובה עם היית שלא אחרוים עשה דרכי הדין הכיובים לבעל הטובה וקבלת דברי חברות . מכל מקום אחר שחזרתי למלך היבוקה גר' שהיה אצלם בחוקה כשרות עוד אמרו שיא עליו א"כ שם רע חמסכ זכר והעבירוהו מהיותו מלמד חכיקות וכן כוונתו כיתרו אכ' הניע להבר ברור או חל לא היה שם אלא רכין בעלת . אבל ממה שהעבירוהו הראה שהיה דבר ברור ואיפה ג' כשאלה להחמיר על עצמו ומחזיקה לכבוד גס כוונת אמרו שאלה להס' שמו חמס' . היברא שאכ' כלכו על הכשרות מכת חזרה כתוב היא מחלוקת ישנה אם הכעל חסידה ראוי להיות

פלוקים עליו . ועוד דאפילו ר'מנחם בר יוסי לא אמר לא כשאלו עדי' ואח"כ כשאלה . אבל כשאלה ואח"כ כאלו עדים לא חש וכו' דמי לכשאלה ואח"כ כאלו עדי' כדפי' לעיל ואע"פ שה"ל דטעמא דר' מנחם בר יוסי כמה ששאלה ואח"כ כאלו עדים אינו לא משום זילוחא דכ"ד . וכדמשמע מט"ל כדכתיב לעיל א"כ אין להחריף פני' כשאלה ואח"כ כאלו עדי' דלא קי"ל בר' מנחם בר יוסי בהא דמסקי' דשמעתה פ"ח הוכתרו חכמי משמע דלזלוחא דכ"ד לא מייסדין כלל ורב כחמן עבד . עובדא ואף אם נכנסו כרבי נחמא בר' יוסי דקא לענין דהנא אבל אפילו כשאלה נמי ואחר כך כאלו עדים הנא דלזלוחא דכ"ד לא מייסדי' . ועוד דכ"ד לא מייסדי' זלוחא דכ"ד . וא"כ אפילו מוחזק כבר לא שמייסדין אמונתו וכה"ג גבי אשה אם כשאלה הא"מ כבר כהנכו לעיל דכרי הרשב"א ז"ל שכתב מדעיו דלר' מנחם בר יוסי מדינא הוא דמלק בין נשאל ואחר כך כאלו עדים לאלו עדים ואח"כ כשאלה . ועוד דכל זה לא יקשה . עליו אלף כש"ל דר' מ' פוסק בכל הרי וחרו פסיק' דאורייתא הוא דלפי לזה אין למלק בין מקום שיש בו חוק' החר וכן מקום שיש בו חוקה החר . אבל אח"כ ש"מ פוסק דחרי וחרו פסקא דרבנן אין ללמוד מזה דגבי גירושין לנ"ד דשא"כ הם שאין שם חוקה החר . אבל במקום זה שיש חוקה החר ככ"ד מיון לנו וכתב שהיו דוחי' לעיל וכיון לכתחלה . והפסיקים דחרי וחרו פסקא דאורייתא לא נמצא להם שהיו סבירים סברה ר"מ ז"ל לפסקו כרבא להחמיר במקום שיכולה מכיפהו וכיון דלדעתה ר"מ יא להקל מהטעם שאמרנו ולדעת שאר הפוסקים משום דליה להוסיף סברא . א"כ וכיון לדון לב"ע אע"ג דמטעם דחרי זה אינו מחיר זה מ"מ כיון דלדברי כלם מוח' אזיל לקולא . וכו' מהר"י קולון ז"ל בכיובא בזה והביא ראיה מפר' השומע ע"ס . עוד אמרתי ש ככ"ד לזכות רח' כן שנה' שזה רובן היה באמת לטעון ששמעון מחל לו השבועה שכשנע לו כמ"ס הרא"ש ז"ל כהש' בה על מי שנשבע לאשמו שלא יא ממנה ואח"כ טען הכעל שחלה לו השבועה ופטרמהו ממנה והיא ממנה אוחו והביא הרא"ש ז"ל שהוא נאמן . וכן כתב הרשב"א ז"ל בהשוכה . ואע"פ שיש מחלוקה בין הפוסקים בענין מחילת השבועה אם מועיל אם לאו כגון מי שנשבע לכבירו שלא ילך למקום פלוני ונתן לו חברו רשות ללכת שיש בו ספק בר שהוא מותר . ויש מי שסובר שהוא אסור ולא מהני אלא שבועה נתיב' ממון לפי שיכול לומר הרביו כללו ההקבלה כמ"ס סר"ן ל כל הדעות בכתב' דר"ס והרשב"א ז"ל בהשוכה סובר דלא מהני . מ"מ ככ"ד שמכל חנפין בר' דלכ"ע היה נאמן זה לומר שמכרו מחל לו שבועה באופן מועיל . וכיון שהיא נאמן לטעון כן עכשיו שאומר שלא נשבע נאמן נכחו דמי כעו אמר נשבעתי ומחל לי השבועה . ואע"פ שעדים חמק' שיש איהו לא היו מגו במקום עדים שכיון שעדים חמריה מכחישי' העדים הנזכרי' ה"ל כנך עדים כללו אינכ וכלא ליכא להו עדו' כלל . וכן הראה לכתור מטעם איקי' חרי לכו חרו ולוקו אחתה בחוקה החר . ואי משום דרב' אשי' שאני הכא שהכעל אומר לא קדשתי נאמן כחגי' דמי כתיב אמר קדשתי וגרשתי וזה אמר שהוא נאמן .

שאלה מב

אשר לא היה בה כדי להוציא אדם מחוקה כשרותו ולא היה בה גדול רבון עון כל כך וכחתי על פי ההנחה היא מה שהורונו מן השמים שלא היה בענין ההוא די פסול חזון . גם כי מתיך הנחת השאלה היה בר' שהר' יום להעביר' את החזן היו מטעם מזער לא כבר באופן שלא היה מקום מן הדון להעבירוהו והאמת שחזן אזו באו לי אנשים וזומונו כי כרוכיא כי החזן אינו ראוי מן הדון להיות חזן ואינו מרונה להס' כשום אופן וגם נמכת כהכו לי שאלה ובקשו ממני להשיב להם ואני אמרתי וקריכו הדברים והעדיות לפני העומדים על המשפט שם ויכתבו שם הדברים וישפוטו הם והנה עהה הוסיפו שיהיה דם והביאו לי מעשה כ"ד וקבלת עדותה דאיש' הקרו' כאו וגם קראו באיני כי אש המחלוקת בקהל רבה מאד על ענין זה ורוב מהקבלת החפלותים בעזרה לכלתי בתוב' חל קול החזן הזה וישפוטו מה אדם לא יתנונו השב' רחמי' להזקק לשאלה על פי הנחתם כרא' כן ושמעון יהיו לי ואם אין הדברים כדכריבם לא יהיה משפט החזן ההוא כן ולא יכולתי להחמיק לשאלתם והוספתו שיהיה ירי לכבוד דעתי הקנה על פי שאלתם וזה לטען השאלה כלעז :

בהיות שה"ל קיטוב יאמוש בעת אין אומידאדיש שיטושי ג' קין א"ל שיכיון ואלו כיון עדים כדבר פורה קיפ' אישי אסורה לבעלה אל' . מכת די אקול רכין ל"ה ש' וכו' . אומר בעלה על גמנו וגרשה אחר וזה עררו כמה שנים . פאר' שינדוכוש קי . מור בהשוכה לו פושטמוש פור מלמד חכיק' אי בת' די אישטי חזן שאליו ארטרה ויש שיגוינה אשה די משכך זכור שוכרי חילי אי ולפושטמוש מעבירי' :

העיד בפנינו ח"מ :

העיד בפנינו ח"מ :

76

להיות ש"ס ולקצת הטור כפי מה שהבינו מתמו גדולי האחרונים שכתב בתנאים ש"ס שלא יצא עליו שם רע כילדותו - שהכונה שאלם יצא עליו שם רע כילדותו אע"פ ששם תאונה אין ראוי להיות ש"ס א"כ אם העבירו שנתחד עליהם הגיע בהם לדבר הכבוד אע"פ שגור כחשוב לא שנתחד בהם להיות ש"ס - אבל אי אשקרא דדיד' פירכא שלא הגיעו לדבר הכבוד אלא שהיה שם רכון בעלמ' לא משפיל כהכי וכמו שכבר כתבו הראשונים וכן כתב הר"ש א"כ כחשונה שאין להוציא אדם מחזקה כשרותו אלא בעדות כרורה והזכרה ברורה - ומעשה אכא לעקר שאלתם והנחתו את השלישית אשר עליה כוונתו קוסמו יחד וקבלו העידו' אשר כתבו אחת לא' התלת עדות שמעון אשר העיד שהיה יוצא משתח בית האשה אין בעדות זאת תוספת אסור יותר מעדות הראשונים אשר בא כשאלת הראשונה שהעידו שהיו רואים א' או כנגד ויוצא כבית א"כ הדרה בשכונת מקום למודו עם היות שם אחרון שאם האשה הכוזב' אהה כבית ושמעון זה אומ' שהיתה לכה כהך הכית מ"מ אין אוקרין על היסוד וכ"ס שלא העיד שר' אוחה כיסוד אלא שראה אותו ויולא משתח הכית כר"ה במקום שרכים כוקעו' אין כו משום יסוד ואפי' אם התייחד עמה בתוך הבת - גס עדו' לוי שראה אותם בעד החלכות והיתה היא שותק עמו אפי' שטרסין הדברים שאין זה שמוק דריק מ"מ אין כו חשש עביר' אגמור' ופרישות' היא וכמו שאמרנו בגמ' ואלא לה שם מוכה כעיר אין חוששין לה' שפרישות' היא דמון לה עירי' וז' ל' שיתקנה או מעד לה כין דריה - גס עדות יהודה מפיו אשתו אפילו בשתח עדות האשה בזה עדות מכל תקום לא העירו אלא על שהאשה אמרה כן ומי יאמר שדריה אמת ואינה כאמת' וכמו שכתב הר"ש ב"ס בקימין רס"ה על אשה א' ששענה על איש שהוא מרדף אחריה ואפי' לפי דריה שהיא אומרת שה' מתקם ממנה מירדים כעד עיניו א' עשר שהיה הענין שאלת ובהמים - גס עדות לאה שראתה אותם מדרים אין בו משום - וכן עדות בנימין מפיו אשתו כר' מכלל דריהם שהתלמד פיו עפר בניגד רבו וגנה אותו על דברים מכווערי' שעשה אלא שלא כהגדר מה היו הדברים המכווערים כלל וכמה היה מגנה את רבו או אם היה מבעש ברכותיו - גס עדות רחל שהי' קונה לה כשר אע"פ שלא היה ראוי להחמיר ככך שלא יבוא עמו לידו שסד מ"מ אין כן דבר של חששה כלל - ומה שאמרה שהי' הוא יוצא מהעזרה והוא משתח בית הנשים שרין לדעת מזכ העזרה ומית הנשים והשמש שהיה בו ואם היה כמו מעלין זה את זה מן הכור - אמנם עדות שמש הוא הגדול על כלם שיש בו אסר קריכה שהי' לאו לדעת רוב העווקי' - לא שמהרה הכרם שהקמים מתחלה אחר אגרת שהם ואיכות. זר ומגיד וכמו שכבר כתבנו בחשונה הראשונה - הכלל היעולה שאין כשום א' מהעדויות כד' חשש משכול עון א"ל מיהו אע"פ שדבר' האלה אין אוקרין אשה על כעלה ואין מוסיקין אסור בדבר וכל כה"ג לא האל לא מרובל ולא מבעל - מכל תקום לא כשר שיש בהם כדי להחזיק את החון הזה כפרישות. ששעה לכו על אשה ושאינו מתרחק מן העריות אחר רז' ואפי' לא איכותו לא יאוקרא מכל מקום היה אסור לולה ל' עמו לידו משד והיא חששא דאוריית' - כדמשמע כפ' המקלל דקבר' ר' שרפון אמנה בין עניינה בן עשירה אין משתכין אותה דדרוש טעמא דכח מפני שחשבים ומעריכ כביתה וכחאל תשיא ש"ר בשכנותיה - וכן כתב הרב ר' דוד כהן בחשונה דחששא דחמד מן התורה מדא' זיבין מפני מה אמרה תורה להניח שיאה כסוף שדהו מפני חמד ואפי' הא' דלא שייך אלא גבי אשה אלמנה כפשתא דקרא' דלא תמבול כגד אלמנה אכל גבי א' אין לחוש משום דאיקור א"ל חמיר וכדל' אכאן מגבר את אשתו דל' הדור עמו בשכונתו שיש מי שמקל באחר שכאם תצ' דאיקור א"ל חמיר - מכל מקום זה שכבר ידע שמרננין עליו שאינו מוגדר בצריות היה חייב להשמר מאד ל:סא וכל שכן בהתאסף יחד כל הפרטים שהועדו עליו וכל החשדות שכאסד מקודם לכן שכבר הגיע בזה לידו מדה וצ' לה שם מזה כעיר ומזרות כלבנה כושאות ונותנת סה ועל כל כיוצא בזה אחרו כקדושתן מלקין על לל טובה השמועה - וכזה הרמב"ם בפרק כ"ד מהלכות קההדרין וכן י' לבית דין ככל מקום - וככל זמן הלקות אדם שמועטו רעה ו

מלקו' משמע שהדבר הלוי בחיוב המלקו' - ואע"פ ש' אלא אמר חיוב המלקו' לענין הכרור שהי' כרור כדכיו לחיוב עליו מלקות - אלא לענין החסיקה אמרו שהי' החסיקה והעבירה כד' חוב מלקות - מ"מ מכלל הדברים למדנו שכל שיש שם חיוב מלקות פסול מלהיות חון ולא מביא ששכתלה אין למכות ש"ס כזה וגבאי' זכור הוא ודאי אלא אפילו היה מוחזק כבר בשכונת וכבר קבלוהו עליהם מתחלה דכל כה"ג אין יסוד יכול לעכב את מי שאינו מרצה בו כדמובא מתוך דברי הרב רבינו שמחה וכמו שכתב הר"ם מפדואס - מ"מ כיון שהגיע לידו מדה זו כרא' דיכולין לעכב ואפי' לא היה כדבר אלא רכון בעלמ' כשעור מה שכתבו כספ' הכלכו ובחשבות הרשב"ם שחזן אין מעבירין אותו לא בעדות כרורה - מ"מ מכלל הדברים לא אפטר שלא אמרו כן אלא לענין שאין אסור בהעמדה ואין חייבין ללקחו ברנכה בעלמ' אבל אם הם נקוי הדעת ואינם רוצים להסתמש אינו כדון שהי' שולום בע"כ אע"פ שקבלוהו עליה' מחמל' וכן כר' התשובת רבי' האי גאון כמי שיצא עליו ש"ר וכאסד כחשאי' ורלוכו נשים כשרו' ודמה מלכהפלל א"כ הר"א עצמו כמי עשה תשובה ובכל זה היו רוצים הקהל להעבירו ואם לא היה הרשות בידם להעבירו אע"פ שלא היתה שם עדות כשר' לא היו מעבירי' אותו ואפי' אחר תשוב' היו רוצים להעבירו וכדל' שכתב נדכרים מכווערי' שאין בהם כדי לאסור אשה לכעלה ונקלל דכתיב נשואין דלא אחריון לה לגבר' שאם לא העלה להוציא הרשות בידו ומזנה לגרש' - ואין לומר שא' כ' נמצאת פגמו כמו שאין אומרי' כן בחשה ואע"פ שכתב הרשות בידו לה יצאה ככל זמן שירצה מה שאין כן כאן אחר שקבלוהו מחמל' ובחשונה שכתבתי בשכר אמרתי שיש לחוש לכגמו זמערבין כבית יסן מקום בגמ' משום חשדה וכו"ס במקום חשש לעז כבית שדוקה דין מלקות ימ"מ כפי הגלות שלא זו והמדה שהביאו למן ההיובס הקהל בגמ' כן להיות שולום איש בזה ויותר יש להם לחוש לפגמם ולכפ' ולכבו' עצמם מלמוש לכבוד אחרו' ולפגמם בר מכל דין הביאו אלי כתב יד אנשי הקהל קרוב לשלשים איש והובעום להעביר את החון ואמרו לי שהם רוב הקהל וראוי לייך אחר רוב דעות הקהל וכן כתב מהר"ם והיבא בהגהות מיומן שכרירת חזנים וראשי הקהל תלוי כרוב דעות - ואין לומר שכמו שלדעת רבינו שמחה אפי' יסוד יכול לעכב החזנות ואפילו הכי שקבלו עליו מתחלה אינו יכול לעכב ה"ה ברכים שבעשה הלוי בירית החזנים אם קבלו מתחלה אין יכולין לעכב - שכוין שהם רוב זכור ורובם כללם יכולים לומר ממה שקבלו וכענין שכתב המרדכי כפ"ק דכתרא על הראשנים שהוכררו מתחלה לעשות תקנו' ולא קבלו הרוב שיכולים לחמות דמה לי קבלו בתחלה מה לי כסוף ומזקת החון אינה מזקה לגבי הכבוד שכל זכור וזכור שוכרים חזנים ומוציא' אותם כפי רצונם ככל זמן שירצ' - כ"ס שכבר בא בדברי השאלה שמתחלה לא קבלוהו לחון קבוע אלא לאקראי כעלמ' וא"כ כמשכה חזנותן שהיחם הדע' דלא חשבו כהי' שקבלוהו לחון קבוע - הוף דבר לפי הדבר' שהועדו עליו ויחר ראוי לחוש לכבוד שמים ולכבוד הנכור שלא להכנס כספק נחל' עליו בקולה על כן שגמתי' למחש לכבוד החון אע"פ ש' כיוס כר ישראל א"כ קשה הוא - והוא דעתי כענין זה ומ"מ עדין איני מביח ותולה הדבר לירא' ס' ולחושני שמו אשר במקום יס' ש' הס למראה עיניה' אשר ידעו חוכן הדברים הטיבו העדויות והקולות אם יש בהם חשש אויבים אפקוהו לקלל כיו לבי כרזת דעתו ויראת ה' רבה מאד אלא שאומרים לי שהו' מוחזק אלגנו הפנין ואין רוצה להזק מפני שקריב לו האיום : מעפר דל' אכ"ס :
דאין דברים שזכרו כשני איני החתום מטה ופני שני דייני הק' הלא המה הישיב מאד ב'צ'ה כה"ר שלמה כנארו והוקר כה"ר יצחק שלוניקו על הרבין שיש על חון קהלנו ושכנו שלחנו יסד לוועד כ"ד וסס שלחנו בעד כל היודע עליו עדות או רמז עדות כין שראו הדבר הם בעצמם כין ששמעו מפ' אחרים ולא נמל' ככלם יודע דבר ממה שהי' ראוי להעבירו מחמתו' וזל' שהעידו שהיו רואים אותו נכנס ויוצא בבית א"ל הדרה כשכונת מקום למודו וגם את האשה הזכרה אהה כבית והוא היה מספיק להן זרכן וקול' להן בזה - יוגס העיד כער' א' והני אשר הביא לו החון טביעה א' לתקנו ולא אמ' של מי הוא אבל הוא היה מאמן שהיה של האשה הכוזב' א"כ כ'ב איש א' מהחיששים לנפשא ואמר שהיה שומע דברים מכווערים מהכ"ל ושא' את פיו ואמר שמכני האשה הכוזב' שחשם וקראנו אותם וגם לכל תלמידי החון הכל' והשלנו עליהם מרס חמור וגמור שיעידו כפיניכו כל מה שראו וששמעו מזה הדבר וכל' מלה אחרו שלא שמעו ושלא ראו וזל' שהיה יוצא ונכנס לקבות להן כשר אחר זה קמו קית המקהל ואחרו שהיו רוצי' להעבירו יען שמעו מהשמש והבדק שכני האשה הזכר שמפחד לא העידו אבל הם יודעים דברים מכווערי' ועל זה אני אומר כיוף שיהיה ממש כיוכרים עדותם השנית בעלה שכנית דין אחרו אשר שהשיעו שלא ראו דבר מכווער כלל כמו שכתב הטור סי' ר"ט דאין שומעים להם אפילו אם כתבו טעם לדבריהם והרמב"ם בפרק א' מהלכו' עדות כתב אם אחרו לשמרו עשינו אינם כאמי' ואע"ג דכתב מהר"ק

שאלה שכבר פירש מורי כמו שהיה האמת שמיאמץ המלקות שכח היינו
 שחיה' העבירה שעשה בכדי חיוב מלקות אבל אם העבירה שעשה היא
 פחותה ממיאמץ מלקות אף שיהיו עדים כדבר אין מורידין אותו. אם כן
 מעשה אין ראוי' שבכל דבר שהוא חייב מלקות יהיה פסול אפי' בלא עדי'
 דדוקא במקום שיש עדים ועשה עבירה שהוא חייב מלקות הוא פסול
 אבל כל שאין עדים אפי' יהיה חייב מלקות לא כי אין אדם וולא מתוקהו
 אלא בעדים והראיה לזה שכח שם אבל כדכונן אין מעבירין אותו ולא
 כדכרי מורי למה כדכונן אין מורידין אותו אחר שהוא חייב מלקות על
 הרכון וכבר אפשר לתרץ דשאני אותו הרכון שלא היה אלא פעם אחת.
 אבל בכאן שהיה שנים חו' שלשה פעמים מלקין אותו. אם כן כמאן למי
 זה דמה שאמרו מלקין על לא עובדה השמועה היינו דוקא בשנים חו' שלש
 פעמים וזהו דוחק. עוד כתב מורי וכן נראה מהשבות רבי' האי גאון
 ז"ל שהיה שליח לזכור שיאמר עליו שם רע ונאסר באשת מיט וראויה נשים
 כשרות וכו' ל"ש משם אין ראיה דשאני התם דליכא נשי' כשרות שרלו
 דבר מכוער. אבל כזה הנהגון שאין גם אחד שרא' דבר מכוער וכל זה
 הוא להלכ' אבל לא למעש' כי כבר קבלתי עליו ראשי מאמר מורי להורידו
 עם היותו הוא וקרוביו לזעקים חמס והרבה יותר מששים אששים אשר
 הם היו כעוזרו מורקום עליו את שיניהם : ואלו האדון יגדל לעד
 כהפסו ורז' כי וכחפץ הצעיר חיים פיאלרו :

ראיתי אה כל אשר הקשה החכם השלם כמה" חיים נר"ו על
 דבריו מורנו הרכ"ו ה"ה על כן אמרתי אשיבה ידו עליו
 ולנרצף כבוד דבריו מורנו הרכ"ו יאראה פי כל דבריו הפל' והנזק. ראשון
 הקשה על מ"ש הרכ"ש רש"י ששימקה בשוק שאינו עם אדם כמ"ש
 הרכ"ו אלא לכה בלי שום אדם דומיא דבבבא. והכריחו לומר זה מזר' ב'
 דכריס אמר מזר' מה שאמר רש"י שזמקה בשוק ואם היא עם אדם מה לי
 בשוק מה לי כבי' וההכרחי' מזה שאמר הגמרא בתבא' אכלה בשוק
 וכו' אמר ר' יוסף אפי' לא הכחה בת לאברהם אבינו ומשם החכם הנוכ'
 שמש"י יא' עם מזנה בעיר דלין חוששין לה הוא כר' ויחזקו כן גורו לאשקו
 מדר' מאיר שאל אכלה בשוק גר גרה בשוק שפאל' ואי אפשר לומר כן
 כמ"ש החכם הנו' מדא' שמש"י שזמקה בשוק ר"ל לכה בלי שום אדם דומיא
 דבבבא כ"כ רש"י כשפירש מ"ש הגמרא יא' עליה עם מזנה בעיר אין
 חוששין לה מ"ש פריזותא בגמרא הוא דמזו לה עי' ששקיה בשוק או משך
 לה בין דריה. למה לא פי' כגון שאכלה בשוק או גר גרה וכו' שהם
 הדברים שהביאם הבריותא. ועוד אי שקיה לכה בלי שום אדם איך
 אמר עליה יא' עם מזנה וכי' נצטיל ששקיה לכה בלי אדם כה
 שם וכו'. על כן נר' ודאי שמש"י ששקיה הוא עם אדם ומ"ש הגמרא
 בתבא' אינו לאשקוי דכרי' ר' מאיר דטעמא דכרי' מאיר דהוא באכלה
 בשוק לאו משום זנות אלא משום שהו' קלן לאשה שתאכל בשוק או הניק
 בשוק וכל כבודה כה מלך פנימ' לא מ"ש יא' עליה עם מזנה אין חוששין
 לה הוא לאשקוי מר' עקיבא שאמר משמשו ויחזקו מזוזה כלבנה
 שמדכרות על החסדות שבעיר כתי' שכהרש"י ואין חוששין לדכריהם
 משום שמש' פריזות' תזו לה ששקיה עם אדם או מעבדין כן דריה וזהו
 שם מזנה בעיר ולקח רש"י בשוק משום דכריס אין דרך לראו' או אפשר
 דכריס אפי' ששקיה אינו פריזו' שגולי' קרוב לה האיש אבל בשוק אפי'
 שיהיה קרוב איכה ראוי' לשוק אם לא שהיה זונה יעוד כהכחם הנו'
 שנקש בכל הלאוין ולא מגא' לאו זה דלא טוב השמוע ולפיכך הוליד מש"י
 מלקין על לא טוב' השמועה שהיא מכה מרדו' וכ"פ רש"י כמ"ש מלקין
 על היסוד מרדו'. והנה אשג' ודיעבי' ויעשה ממ' כ"כ דכנהדרין
 אמר דכחמ' חסוד על העריות כהר' מלקין על לא טובה השמועה ואם
 כחפיה וכבר וכה' רש"י דאמר מר מלקין על לא טובה השמועה ואם
 איתא כמ"ש ההכח הזה שהיא מרדו' אין אומר ארכעי' כחפיה והוא
 מרדו' אינו כמספר ארכעי' אלא עד שיאמר מטאיה וגם שרש"י ס"ל
 שמש"י חסוד על העריות שגא' על הערוע מחש' מ"ה הוא בלא התראה
 ומן הערוע איכה חייב מלקות אלא כהתראה אלא ודאי שגם כזה חייב
 מלקות מדכרי' קבלה דכרי' קבלה היא כד' ואינו דומ' למרדו' שהוא
 על העובר על דברי קופרים וא"כ א' ד' אומר רש"י כדכריסין שהו' מרדו'
 אלא ודאי נרצף לומר שמה שאמר מרדו' הוא דוקא על היסוד דלי' קרא'
 דלאו אפי' מדכרי' קבלה ואפי' על יסוד אשת איש לכו' לאו כה' אלא הכא
 מכלל עשה מסקוק כייסיהך. אבל על מ"ש הגמ' מלקין על לא טובה
 השמועה לא פירש' דכרי' א' מלקין ממ' וכן נר' מדכרי' רש"י שגמ' לאו
 הוא שמש' הוא מכה מרדו' מה לנו הם הוא לאו אלא שהרי היסוד אפי'
 שאינו לאו מכין מכה מרדו' אלא ודאי שהו' מלקו ממ' . וגם רש"י ס"ל
 דאפי' שלא כ' על הערוע מחש' אלא שילא קול שהוא עובר עבירות
 מלקין עליו שהרי בני עלי לא ראו אות' שהיו שוכבי' עם הנה' אלא חסדה
 בעלמא. וכ"כ רש"י בקדושת מי' שגא' עליו קול שהוא עובר עבירות
 ואפי' ג' דרש' ו"ל ס"ל כהיה' דכנהדרין שגא' על הערוע' מחש' החס' דוקא
 קאמר מדלא קאמ' מי שמעוהו רעה אלא אמר החסוד עב העריות או

דפי' לא אחר רבנו שמחה דמקור וכול לעכב אלא לענין שלא לכוף את
 היסוד ההוא לקבל החזן ההוא בע"כ ולפרוע לו מלקו שאינו כדון שיניהם
 שלומנו בע"כ או כשים חזן מרובה לכלל והחזן הזה רוצה לזכות מאיוו
 טענה אז אפי' יסוד יכול לעכב. אבל כל שהנכור חפזים בחזן א' והיסוד
 אינו ספק בו אלא רוצה חזן אחר שאין הנכור חפזים בו אינו כדון כלל
 שהנכור ידמו מפני היסוד. וכיון שהנלד השוע כשהו' נרצין הם להון וזה
 אומר ככה וזה אומר ככה מאי אולמיהו דהכי מהני שזה מעכב החזן
 המרובה לקבירו ויכירו מעכב החזן המרובה לזה. ועוד כתב הרכ'
 שפדלווה כהשוכה שלא אמרו דכרי' הר' שמתה אלא בשלא הסכים עליו
 מתקלה וכדמסיים עלה אלא א"כ הסכים עליו מהמל' עוד כראה דרפי'
 כמ"ל דמקור יכול לעכב החזנה שאינו כדון שיהא שליטתו ע"כ היינו
 דוקא כשאינו כ' עליו מצינו פסול. אבל כדון שלנו שגא' עליו כטענת
 פסול אינו כדון שיעכב עליו ולמלקו מפני שיש בו פגמו של חזן וכענין
 שמו' ולפגמו של כהן ולפגמו של ק"ה : מעשר דל עליהו' חיים :

שאלה על עסק הנ"ל

רבינו כרי ישראל נר' והנה זה יומם כהנתי למורי על קבלת הפסק
 הראשון וכנהנתי למורי על אורו הלשון של מרדכי. כנר' לא
 פגיע ליד מורי ענה ממש קבלתי הפסק השני ע"פ השאלה הקדשה
 ראיתי ושמח לבי לחזנה ביועם אמרו. וגם קבלתי הכתב מכתב אליהם
 בעצמו הנכונה כאשר יוסר איש את בנו ומענותויה דמר הללני כבוד
 תמיתות אשר אכתי בקרבו עד גרם המעלות אשר אינם ראויות לי ואכתי
 לא אהי' כ' מקטני תלמידי. וגם היות נודע כשערים כי כל דבריו
 האמת והנזק לא פמכב מלכתוב קנה דכריס שנקחסקתי כדכרי מורי
 ואפי' שאני תכיר ויודע שהו מקור החשיג ומעומק המושג וידעתי שהו'
 מבלתי הכין הדברים שיא'ו מפני על מההכונה מכל מקום תורה היא
 וללמוד אפי' נרצף. ככתב מורי עדות הר' יוסף עם היות שגראים הדכריס
 שאין זה שמוק נרצף מכל מקום אין בו משע עבירה גמורה ופריזותא
 היא כמו שאמרנו בגמ' יא' לא קול מזנה בעיר אין חוששין לה מ"ש
 פריזותא הוא דמזו לה ופירש רש"י ז"ל ששימקה או מעד לה בין דריה
 עכ"ד. ואני אומר כה' אפי' עורר שהו' מפר' ששימקה לשון שמוק
 ועם אדם מ"ה אפשר שאין משם ראיה כזה כי כתב שם רש"י ששימקה
 צבוק. ואפשר לומר דוקא בשוק הויה פריזותא. אבל בשלא יהיה בשוק
 לא ובהתלה כשעברתי על דכרי פסק מורי קודם שראיתי הלשון במקומו
 שכתבתי לפרש ששימק' מלשון והנה ינאק מנאק והיו כמו מעך בין דריה.
 אבל אחר שהו' ראיתי הלשון במקומו שכתבו ששימקה בשוק נראה לי
 לפרש לאו שמוק אבל לא עם אדם אלא ששימקה לכה והויה פריזותא
 להיות הדבר צבוק וכמו אכלה בשוק דא' שם דכריס פריזותא. (אמר
 ינאק א"כ ששימקה ר"ל ששימקה לכה שהרי הוא מפרש מ"ש יא' לה עם
 מזנה בעיר. ואי שקיה לכה מאי מזנה איכא ואינו דומה לאכלה בשוק
 דהה' לאו משום מזנה נכעו כה אלא פריזותא. ע"כ.) עוד כת' מורי
 ועל כיוצא בה' אחריון בקדושת מלקין על לא טובה השמועה. וככתב
 הרמב"ם שפרק כ"י מהלכות קנה דרין וכו' ויש לכו' בכל מקום ובכל זמן
 להלקות אדם שמועוהו רעה ושהעם מרכיבים עליו שהוא עובר על
 השמועה. ואני משחתי באותה הלשון שכתב הרמב"ם שלוקים עליהם
 ולא הגהו' ה' אלו ומה נראה דה' דכתב הרמב"ם להלקות היינו מכה
 מרדו' וכן שפירש רש"י ז"ל על מלקין על היסוד מכה מרדו' ואפי'
 שמש"י ז"ל שג' על מלקין על לא טובה השמועה דלא כתי' לאו הוא נר'
 דכריס ל' ששויב חלק תאפשר שהרמב"ם לא קבירא ליה הכי. ועוד
 אפשר לומר דאפי' שאינו לאו זה מן התורה ואינו חייב מלקות מכל מקו'
 משום מדר' מלח' מלקין אותו וכמו שהו' כלא הם הדכריס ש' הרמב"ם
 כ' הו' פריז' ומכל מקו' י' לפי' דכרי מורי אפשר לומר דדוקא כשהרכון
 הוא ששכב עמה ממ' חו' מלקין אותו. אבל כל שהנזק הדבר וראו' כי
 הרכון לא היה אלא ששימקה עמה או נזימדה עמה או כל שאר הדכריס
 שגאו כדכונן זה שלא נמצא מי שעויד דבר מכוער אין מלקין אותו שהרי
 אין דבר מכוער יותר מייסוד וכבר פיר' רש"י ז"ל דמלקין על היסוד
 מרדו' וזה הוא אפי' היו עדים בדבר שתייחד עמה כ"ש הכא שאינו אלא
 רנון וכל שכן כשים חייבים דאשקיהו לקאל כמו כדכונן זה שהיה הדבר על
 מתקין ודכרי רוביה יושב' המרש' שיר' על לא הכחה בת לאכרהם
 אכרי' וכו' ז"ל שיהא יכים מוויחוס קול כהנס כרי' מועט ע"כ. עוד
 כתב מורי וכהזכרה שכתב' הכלבו כהנס ש"ג שכתב עם הנכרות אם
 נהדר זה עפי' כשרים שכתב' עמה שפיקה שהו' חייב עליה מלקות
 משע שהדבר תלו' כייוב מלקו' ואפי' שלא אמר חייב המלקות לענין
 הכרור יהי' כרור בכדי לחייב עליו מלקות אלא לענין החפיקה אמרו
 שחפיקה החפיקה והעבירה בכדי ח' ובמלקות מ"ה מכלל הדכריס שמענו
 שכל שיש עם חייב מלקות פסול מלהיות חזן. ולא כייבתי דכרי מורי

ג. סס ע"א):
 * ערוך ערך פחה:
 ב. סס [מגילה] לענין פריסת שמע והרמזים שפרק מ' מהלכות תפילה [הלכה יג] ומשנת הרמ"א כלל ד' [סימן כ"א] דהוא העין לירד לפני המיטה: ע. ועיין גמ' שכתבתי בסיומן ק"ט סעיף (ג) [7] [אות ו]:
 פ. [ב"י ד"ה יורה דעה] טור:
 5. ברכות ל"ד [ע"א]:
 ק. הרמ"א [פקדו הלוי] ברכות פ"ה עמוד [א]:
 ר. סס גמ' שנה:
 ש. מגילה כ"ד [ע"ב]:
 ט. מונח במרכיבי מגילה רמז משפו ותוספות צנח בתרא פה, א ד"ה למעוטי נשם ר"ת:
 ת. ר"י [במסופות סס] ור"ן [סס ד"ה והכתיב] אדממן [הרמב"ן] [סס ד"ה] והמנין [הרשב"א] [סס ד"ה] [ה] ורבי יואל [מונח] גמ' ד"ה סס והגוה ומימיונות תפילה פ"ה אות כ' ורמזים [ספרי] ד, ג. המירו:
 א. אגור [סימן ט] ומתהר"ק [בשורש מ"ד] [ל] ונשם רבי שמחה [מונח באור ורזע מ"א סימן ק"י]:
ציונים דרמ"א
 (1) ב"י [ד"ה האומר נשם רבי] סימן [קד] בשם ר' יהונתן [ר"י] מלוול מגילה כ, ט:
הגהות והערות
 [7] תוספת מהדורת לעמבערג תקצ"ו:
 [8] בדפ"ד כמו וע"ה, ומנהגות אמ"ד ת"פ ואלף גמט. ומהרש"ל הוסיף כמו עלון מקרין לע"ה, וכאן חוקן ע"פ מהרש"ל:
 [9] כ"ג דפ"ר, ואינו מונח. ומנהגות אמ"ד ת"פ כתב סימן ק"ט סעיף ו', ולפניו אין סעיף ו' לא היה ולא היה. ולעמבערג כמו סימן ק"ט סעיף ו', ויחכן קלה שנוהג לעיניו קלה סעיף ד עם כמו דין הקיאה לעם הארץ: [10] דין קומה הוא ש"ע סימן קל"ט סעיף ד, אך כ"י ונ"י הוא כ"ט סימן קמ"א: [11] פוסק על ליוניס לרמ"א אות ו:
 [12] חוקן במנהגות לעמבערג:
 [13] ור"ג דפ"ר, והעמות הוא ממנהגות אמ"ד

(א) [3] סימן (י"ו) [12] ועיין בספר חסידים סימן י"ח, כנסת הגדולה הגה"ט): **מז** סומא. חייב בכל המצות, לאין הלכה כר' יהודה פרק המזול [נגה קמא פו, א], וכן פסק הג"מ [ד"ה ומ"ש ר"י], דלא כר"ן [עטרת בני ס"ק כ]: **יז** אינו מסרב לו ב"ש. לאין מסרבין לגדול. וכחצו התוספות סוף פרק ו' דפסחים [פו, ג ד"ה] אין לדבר גסות ושכרה, אפילו האומר לו הוא אדם גדול, יסרב. ועיין מה שכתבתי סימן ק"ע סעיף ה' [ס"ק י]: **יח** אמתלא דבריו. כגון שאומר שעושה כן לכבוד המקום, דרך עוה וללבוש לבנים, מכל מקום כיון שהצטרף מבקשים ממנו להתפלל להם כן, אין ראוי להיות סרבן (סס) [14]: **יט** ונדחו דבריהם. דגר יכול לומר אלהי אבותינו, לאצרה נקרא אז המון גוים [בגמ' י, ה]: **כ** אפילו יחיד. וגם בכל המיניו יכול למחות, ו' ואפילו נמרצין תורה [רש"ד] חלק י"ד סימן (מ') [פ ופג] ורבינו זללאל אשכנזי סימן כ"ה ומשפט דק חלק ג' סימן ע"ה ע"ו). מיהו דוקא כשרואה לקבל אחר, ע"ש [כנסת הגדולה הגמ"א]. וצ"ע של שלמה פרק קמא דחולין סימן נ"א כתב, דוקא שיש אחר לכבוד דמיו של זה, או יחיד יכול למחות. וצנח [סעיף כ] כתב דעכשי הולכין אחר רוב פורעי המס, אפילו פסולי קורבה צנייהם, ויש מקומות שמניין י"א או י"ג אנשים על זה, והכל שלא ירצו המחלוקת, ואין משגיחין על יחיד. וכן כתב בכנסת הגדולה [סס] נשם רש"ד חלק א"ח סימן נ"ז ומת"א ד' די צוטיין [לחם רב] סימן ז'. ונראה לי, דדוקא בזמנינו שהיה הש"ץ מוזהר הכדים ידי חובתן במחלתו, או היה יחיד יכול לעכב, לאין נעשה שלוחו בעל כרחו. מה שאין כן עתה שכולם בקיאים, רק הש"ץ הוא לפי עיניו, אע"פ שאומר קדיש וזכרו אין כל כך קפידא. וכתב רבצ"ח חלק ז' [מיס עמוקים סימן מ"א] [מנ] אפילו למאן דלמיר יחיד יכול למחות, אם בא נעטנת פסול אין יכול למחות, דיש לחוש לפגמו:

(ז) שלא יקרא בתורה. עיין סימן קמ"א [ס"ק ג] [15] מדין סומא לקריאת התורה: (ח) שבגדי צבועים. לשון המשנה [מגילה כ, ב] אף צלננים לא יעצור. לכאורה מתפרש הלשון דאף הוא לפי כוונתו, אע"פ שהוא מרואה צלננים, מכל מקום אין לא שבקיין ליה, ולפ"ו אם הוא מתחרט ואומר הריני עוצר צלננים שבקיין ליה. אלא שמדברי השו"ע משמע דלא שבקיין ליה דלא צלננים תפלה, על כרחו ל"ל דהיינו קאמר, לא מיבעיא כי הדך ואמר הריני מתפלל צלננים פשיטא דלא ירד, דאנו רואים שמחלה הקפיד על מינות שלו אלא שאח"כ חוזר בו מיראת אנשים, דאם לא כן אין דרך בני אדם לחזור מדיבורו כל כך, אבל צלננים אין אנו רואים צינורו שום הוכחה למינות, על כן אפשר לומר דמשום טעם אחר קאמר כמו לנעושות או כיוצא בזה, על כן אמר אף צלננים לא יעצור: (ט) יש מונעים גר בו. לפי שלא יוכל לומר אלהי אבותינו. ונדחו דבריהם, דכתיב [בגמ' י, ה] כי אז המון

ערך פחה למרהיק"ש

פיה יח [א ירד באותה תפלה]. אף על פי שנתן טעם לדבריו שלכבוד הקדוש ברוך הוא אומר דרך עוה: [16] סיפיה יח בסוף [יבוא דעכב]. ומדברי הר"ק שורש מ"ד [ל] נראה שאפילו לא נתן טעם אלא שאמר שאינו רואה שיהיה שלוחו די:

שערי תשובה

הב"ח [סוף סימן קכז] מה שמזמרים בבית הכנסת נגונים שמנגנים כו', והביאו באליה רבה [ס"ק טז]. ע"ש: (יח) התיבה. עיין באר היטב. ועיין בשאלת יעב"ץ חלק א' סימן ע"ה וחלק ב' סימן ס"ו. ומדברי החות יאיר נראה דאף בתחלת דבריו קאי על ימים נוראים, מכל מקום מהטעמים שכתב יש למנוע אף בשאר ימות השנה, אם יש אחר שראוי והגון כמורה. ובשאלת יעב"ץ ומור וקציעה כתב שהוא פסול. ובברכי יוסף [אות ו] ומחזיק ברכה [אות ו] העלה להלכה דבשאר ימות השנה יכול להיות ש"ץ, מאחר שכן דעת הרמב"ם [תפלה ה, יב] והרא"ש [ש"ח כלל ד סימן כא] ושאר פוסקים ומרן. אך בימים נוראים יש לחוש לדברי החות יאיר, ועיין באשל אברהם [ס"ק ב'] [אוצר מפרשים סי"ו] דהוא הדין חרש, בשם הרשב"ש. והברכי יוסף כתב שכן כתב ג"כ אביו בתשב"ץ חלק ג' סימן ק"ג. ונראה לענין ימים נוראים דינו כסומא, אף על פי שאפשר לחלק קצת ולומר דמדבר ואינו שומע הרי הוא ככל אדם, מכל מקום נראה להחמיר בימים נוראים, ועיין לעיל [באר היטב] [ס"ק ח'] [יא]. וגם יש קצת בלבול בתפלה על ידי זה כשאינו שומע, שאז אין לו ידיעה בתחלה

באר היטב

(יח) התיבה. וחייב בכל המצות, ב"ח, מ"א [ס"ק טז], דלא כר"ן [עטרת זכ"ן]. בתשובת חות יאיר סימן קע"ו העלה שיש להעביר חון סומא אפילו בא' מעיניו שלא יתפלל בימים נוראים, היכא דליכא אחר ראוי והגון כיוצא בזה, ע"ש. ועיין בתשובת אמונת שמואל סימן י"ו וצנח רב סימן ז' ודבר שמואל סימן י"ג: (יט) פסול. ש"ץ שלא ראה להיות עוד ש"ץ וקבלו אחר במקומו, אין לר"ך רשות, כיון שצדו עוד להיות ש"ץ. ודוקא מהקבל אין לר"ך לטול רשות, אבל מש"ץ השני לר"ך לטול רשות, משום יד אליהו סימן למ"ד, ע"ש: (כ) ב"ש. לאין מסרבין לגדול. וכחצו התוספות סוף פרק ו' דפסחים דנדבר גסות ושכרה אפילו האומר לו הוא אדם גדול, יסרב, עיין מ"א [ס"ק יו]: (כא) גר. לפי שלא יכול לומר אלהי אבותינו. ונדחו דבריהם, דכתיב כי אז המון גוים נתמין, [ט"ו] ס"ק טז. ש"ץ ממוה, חלי במחלוקת אם ממור כשר ולא בסוף מה שהקהל עונין אחריו, ואיך הם עומדים אם באמצע הפרק או בין הפרקים. אבל מי ששומע רק שנתקלקל אצלו חוש השמיעה, כדרך החוקים שכבר אונס קצת משמוע, ומכל מקום שומעים ויודעים מצד ההרגשה אם הצבור עינין עומדים בסיומו, לית לן בה: (כב) גר. עיין באר היטב. שכתב שממור חלי במחלוקת אם כשר לכתוב תפילין. ור"ל, שהוא פלוגתא במדברי [ה"ק יד, ג]. ועיין לעיל סימן ל"ט [באר היטב ס"ק ו]. ועיין בר"י יוסף ביו"ד סימן רפ"א [אות ו] ובדברי הש"ך שם [ס"ק ח]. ובספר ראשון לציון [ביו"ד טז] [שחיבר קדוש ה' בעל האור החיים] כתב לענין דינא, דהפסול אינו אלא ביריעה דלא יבא ממור [דברים כג, ג], שאינו כותב האוכרה לשמה, אבל שאר הספר תורה כשרה. ובברכי יוסף שם ביו"ד מסיק דכל הספר תורה פסול. גם לא יהיה ש"ץ.

ז משום כבוד הציבור, וכמו שכתב הב"י [ד"ה ומדברין בשם הרשב"א] [ח"א סימן רלט] בשם הראב"ד [ד"ו], ועיין לבוש [סעיף ז מהני מחילת הציבור, עיין ב"י שם במעריב מזה]. וקשה י"א קטן, כל שאין נתמלא זקנו נמי, ומחילה מהני בקטן נמי, ינה תפלה בין תורה, ודרכן אין מפקין דין תורה, (ולא סבירא גם הכלבו סימן א' בשם הרב רבי נתן ריש ספר המכתיב תפלה עינן, עיין ב"י ד"ה ואין ולבוש שם), ונאמר פורס עם קריאת נאמר דמוציא אף בקריאת שמע, מה שאין כן המחבר בסעיף ק על הר"מ, א"כ י"ל תפלה דרבנן, וצדק הט"ז בסימן ק"ו ומצות עשה שלל הזמן גרמא היינו זמנה כל היום ולילה דעוברת קשה טוב, עיין מ"א [סימן נ"ח אות זי"ג], ואע"ג אין מתפללין ערבית, (עיין מ"א), מכל מקום לאנשים שלא רמא, ויבואר א"י"ה בסימן ק"ו [משכנזח זב אח בן *]. מה שיש טעם י"ג פוחח יבואר א"י"ה באות ח' מזה: (ז) ש"א. עיין סימן קמ"א אות ג' סומא עולה לתורה ומברך ויש"ץ קורא אבל סומא אין אומר בעל פה, דברים שבכתב אי אתם בעל פה. ולשון המחבר כאן קשה עלי, דמשמע אם מגרס שרי, עיין סימן מ"ט, והא קיימא לך דאות אחת שלא מן אסור, עיין סימן קל"ט [סעיף ד] דקריאת התורה בציבור דווקא זורה כשירה, ואפילו חומשין לה, כל שכן לקרות בעל פה. ז שהכסף שנתן פרק י"ב משפלה הלכה ח' כתב אסור לקרוא חת, גיטין [ס. א], דברים שבכתב כו', וצ"ע כעת. עיין מה וי בסימן מ"ט [באשל אברהם] מתענית [כח, א], יע"ש *:

בגדי. עיין ט"ז. המחבר שינה מלשון המשנה והטור, (והלבוש העתיק כטור), אף בלבנים כו', לומר דלא ירד "כלל" הן ה' ולבנים. והא דאף ק"ח כ"ב בסעיף (ג') [יג] פוחח זרועותיו, ועיין ר"ן במגילה א' ד' נוט, א ד"ה פוחח] יש מפרשים ירחף, זינו [ראש יוסף] הארכנו שם, ואי"ה בהלכות תפלה [משכנזח זב אח בן כו'] יבואר. כתב הפרי חדש [אות יח] דאם מיד כשאמר וזכר בצבועים [אומר] הטעם שאין דרך כבוד לה' כי אם יורד, יע"ש. ודווקא שאח"כ אמר אמתלא. באילה רבה אות

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

זו מהר"מ מינץ [סימן פ"א בגדי השי"ץ יהיו נקיים בלא רבב ויס, (משמע דרשאי להתפלל יחף, ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור), ויעמוד באימה, ולא ימשמש בנירות להשיבם זן במנהגים, יע"ש: (ט) יש. עיין ט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ, עיין מה שכתב בסימן ל"ט במ"א אות ט'. ושוב ראיתי

(ועם) [בענין הארץ לא] מותר לעלות לספר תורה ולברך בחילה וסוף (מהרש"ל הגהות הטור ובש"ח משאח בנימין סימן (ס"ח) סג, וכן עיקר. ועיין לקמן סימן קל"ט סעיף ג' ובסימן קמ"ה (ז' 17):

הכמת ש"מ

(סעיף ט"ז) ש"ח צבור קבוע וכו' ולא יתכן שיאמרו לו וכו', ל"ב הנה ראיתי שש"ח על הגאון המהיר מוילנא ז"ל ופאור הגר"ח ס"ק ד'ן שכח שזאל פתוח ממה דלמתינן בערפין דף י"א ע"ב מידי דהוה (אף) [אש"ח] דממלך, ע"ש. ולפענ"ד אחרי המחילה מכבוד מורחו הרמה דימה שני ענינים נפרדים, דלכן היו כוננו המחבר כן, דלש"ח אחר שא"ח קטע אין לו להיות הוא המחמיל דבר ונגמק להחמיל, דזה היה כוונתו. דמראה כאלו הוא ראוי להחמיל, ולכן נר"ך הממין עד שאמרו לו לחמים חמלה, ויהי הס המחמיל עמו חמלה. חל ש"ץ קטע ליכא ויהא, וש"ח הוא החמיל דבר ולירד לפני החיבה, ולהי כמך דש"ץ קטע יורד מעלנו, ואין נר"ך לחמים שאמרו לו חמלה. חל מכל מקום אף דהוא המחמיל ויורד חמלה, מכל מקום נר"ך שמלך הוא חמלה צביר, ומזה מיירי בערפין דהוא יהיה המחמיל וישאל אחס"א ח' מפלג, זה כבוד וזמן לפענ"ד, ודו"ק: (סעיף י"ח) יש שמוצגים וכו' אפי"ו יחיד וכו'. ל"ב עיין נ"י [ד"ה סנה האגון] הטעם, דהוי במקום קטן, וחי אפטר להקריב אדם קרבן שלל מעמו, והואנל חלליה רבב [ס"ק ג'ן]. וקשה ל', דלדברא מדברי החוספות בקידוש דף (כ"ח) [ג' ע"ב ד"ה דלח] ג'י כהני שלוחי דמחמלה עינאו מוכח להיפוך, דמטאר מנציהים דלס הוא שלוחי דין יכול לעכב ששעמ"ה חל חו שלוחי דמחמלה אינו יכול לומר דלתי חפן גלוחו כהן ומקריב על כדמו, והרי אן קיימא לן [שם] דכהני שלוחי דמחמלה הוא, א"כ מוכח להיפוך. ויהי דיש לומר דש"ץ שא"ח דהוי שלוחי דין, מכל מקום לשון הכ"י אינו ממוקד טעמו, דלדברא חל מה דומיא דקרבן הוה רלוי שלל יהיה רלוי לעכב ועיין מה שכתבנו מדברי החוספות גלריכות בעומת ח' יתנבן לק"ק לטוב קנה מקומו בשמטות למכתב נדרים דף ל"ה, ועודנו כמ"ח: ע"ש, ודו"ק:

13

ביאור הגר"א

[כג] ובכ"ד כו'. כמו שכתוב לעיל סימן מ"ט [וס"ק ב:]: [כד] [וסעיף טו] ש"ח צבור כו'. עיין לקמן סימן קל"ט סעיף ג', והוא בתורה, דהא בהדיא אמרינן בערפין י"א ב' אמר רב אשי מידי דהוי אשליחא דצבורא דצריך למימלך כו': [כה] [וסעיף טו] מעט כו' ולא כו'. שם [וכתוב לו, א] שלשה כו': [כז] ואם כו'. רמב"ם [הפלה י' ה] וטור, וכן משמע דקאמר [ומגילה כו, ב] אף כו', ולא קאמר אינו עובר: [כח] [והנה] ואפי"ו אם כו'. מדקאמר [שם] אף בלבנים כו', ולא קאמר רבוחא יותר אף בצבועים לא יעבור אף שחורו בו, וכל שכן במעמיד דבורו, כמו דמיירי בכפאי גוונא, מה שאין כן בחורו בו אגלי מלחא למפרע דמינות היה בו בחחילה: [כט] [וסעיף י"א] יש כו'. כמו שכתוב בפרק קמא רבינו שמשון [י"ה] [אם] והדר קאמר [ורישלמי בכורים פ"א הלכה ב' תני בשם ר' יהודה גר כו', וכן כתבו בחוספות דבכא בתרא פ"א א' ד"ה למעוטי בשם ר"י, דלא כר"ת. וכן פסקו הפוסקים, ומעשה רב: [לא] אפי"ו יחיד כו'. כמו שכתוב בתענית ט"ז א', ועיין רש"י שם ד"ה ומרוצה כו' ומסכימים לתפילתו,

מחצית השק"ל

מביאין באותו זמן ב' שערות: (ס"ק יז) אינו כו'. וכתבו החוספות ק' ד' דפסחים, דף פ"ו ע"ב. אהא דאמרינן התם רב הונא בריה דרב לבי רב נחמן בר יצחק אמרי ניתב אפוריא יתיב, יהבו ליה כסא כהן זרימנא. אמרו ליה מאי טעמא כי אמרי לך ניתב אפוריא יתיב, ו כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה כו'. מאי טעמא כי יהבי לך לת כהן זמנא, אמר להו מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול. וכתבו ת ו"ל, אמאי דתיב אפוריא לא שייך למימר משום אין מסרבין, פוריא דבר גסות ושררה, (דקטנים יושבים על גבי פספלים, כן ו"י שם ד"ה יתיב), ולא היה לו ליטב אי לאו משום כל מה שיאמר ית כו', עכ"ל. ומה שהוצרך בקבלת הכוס לומר משום דאין מסרבין זמן ק"ע ובמהרש"א בחדושי אגרות [שם ד"ה ואין]: (ס"ק יח) אמתלא ז שהצבור מבקשים כו'. לכבוד הצבור לא היה ראוי להתנהג ז תיורה, אלא ודאי דהאמתלא שקר, ומינוח נורקה [ב"ן] [ומיהו יינו נתן אמתלא, די כמה שמסלקין אותו מחפלה זו. אבל לשאר כשר, (דאמרינן) [דאמרינן] באותה שעה לפי שעה שטות מינות ז, וכו' דאין חורו, כן הוא ברצונם: (ס"ק ט) אפי"ו כו'. וביים ש"ץ

בעז"ה

תשובות

התעוררות תשובה

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

מאת מרן

הגאון האמיתי שר התורה והיראה

מופת הדור והדרו עטרת תפארת ישראל

רבינו שמעון סופר זצוק"ל

רב ואב"ד ערלוי יע"א

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת בתיקונים ומראי מקומות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובב"א

ספר

שאלות ותשובות

התעוררות תשובה

חלק יורה דעה

וראיתי צפנים בשו"ת מוכר"ס פאדוה (סי' ס"ד) שממנו הוצא מקור דבר זה, ולא מלאתי מענין זה, רק איירי שם מש"ץ ולא נזכר שמה משוחט וצדק. אבל בשוחט ואפילו צמורה הוראה לעני"ד הושר עמהם, ומוקמינן ליה לעיקרא דלינא שהיחיד יכול למחות.

L

סימן ב

סיף שהרגו בו נפשות אם אפשר לתקנו לסכין של שחיטה

הגאון בשאלת יעב"ץ ח"ב (סי' קי"ח) תמה וז"ל: הנה ראיתי בספר לחם הפנים עש"ע וי"ד (סי' ח') וז"ל: שאלה, ראובן קנה סייף מהליון שדן בו דיני נפשות, ונתן לתקנו לסכין של שחיטה, אם מותר לשחוט בו, דקו"ל חרב הרי הוא כחלל ומטמא לבשר ששוחט בו, וז"ל דסכין גמור ע"י עבילה עכ"ל. והנה השאלה הכלל, והתשובה דברי צורת, כי מה איכפת לנו בעומאה ועברה האידגה וכו', והתשובה דברי צורת כי לענין עמא מת לריכין הזאה שלישי ושציעו עכ"ד.

ונלע"ד השפל ליישב קצת שאלתו ותשובתו, די"ל דמירי צמן שהמקדש קיים, ואע"פ שנקט "ראובן קנה" שמשמע דכך היה המעשה, י"ל דהשאל שאל שאלתו בלשון מעשה, וכדמליוו בהרומת הדשן שכתב ספיקות כאלו הי' אחד שאל א). או שקאי למי שמחמיר לאכול חולין צעברה, כדמליוו חסידים נוהגין כך, ויעויין צמ"א (סי' רמ"ב סק"ד וסי' תר"ג) דנהגו לאכול באתון ימים הקדושים חולין צעברה, ולכן שאל כיון דהסכין מטמא את הבשר דם חולין מכשיר, ובקדשים חיבת הקודש מכשיר.

סימן א

אם יחיד יכול לעכב מינוי רב או שוחט

שאלה [שגשאלתי] צוה"ל: בעלי בתים השואלים אינדעם איינוגע בעלי בתים נ"י ציים ראצצוינאט פראטעסט איינזענדעטען דאסס זיע געגטן דיע אויפנאהמע דעס שוחט זינד אונד געצטן איינטן טעם הגון און זא זינד זיע און איברעס רעכטע דיע אויפנאהמע או פערווייגערן לויט שו"ע. [כמה בעלי בתים נ"י צאו אל הבית דין ומסרו את מחאתם שהם נגד מינוי שוחט מסויים ונתנו טעם הגון להתנגדותם, האם עפ"י שו"ע יש להם הזכות למנוע את ההתמנות].

נראה לע"ד בענין זה, הגם דהלבוש צאו"ח (סי' נ"ג סו"ע) וצטו"ז (שם סק"א) כתבו שעתה המנהג שלטובי העיר ולראשי הקהלה נמסר עניני קבלת ש"ץ, ואין היחידים יכולים למנוע מלקבלם, מ"מ בשוחט אשר הם היחידים רוצים צמומחה צאמת, אשר משחיתתו דווקא רוצים לאכול ולא משוחט אחר, מטעם שיש לפקפק עליו, אולי און לו הרגשה צחכלית ההרגשה, או און לו כל כך יראה שמים, ויוכלו להכשל ח"ו, כיון שכל מעשה השחיטה תלוי בלב ויראת שמים, ולבם נוקפס ממנו, יכולים למחות.

והוא פשוט לעני"ד אפילו לפי דברי הלבוש ומנהג הקהלות שהביא הטו"ז, דדוקא צש"ץ שאין תלוי בו איכור והיתר נהגו כן מעולם, מטעם שלום וכדומה, ואולי מטעם שכתב המג"א (שם סק"ב) דדוקא צזמנים שהיה הש"ץ מוציא הרבים י"ח צתפלתו אז היה היחיד יכול לעכב דאין נעשה שלוחו צע"כ, משא"כ עתה שכולם צקראין לכן נהגו כן שהיחיד לא יוכל לעכב, ולכן נשתרצב אח"כ המנהג שמינוי הש"ץ נמסר לטובי הקהל.

ע ק ב י ס פ ר

(א) כן כתבו בטו"ז יו"ד (סי' שכ"ח סק"ב) וש"ך שם (סי' קצ"ו סק"ב).

הכבש שוחטין לבתחלה וכו'. משנה רפ"ק לחולין הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא ילקלו את שחיטתן יולן ששטמו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה: ומ"ש ואפי"ו נשים ועבדים משוחררים וכו'. הוא מדברי המוספות לשם ו"ל כחז בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו והפוסקים ו

הסכימו לדעת המוספות. והאגור (סי' אלף סג) כתב שאף על פי שדעת הפוסקים כן המנהג בכל גלות ישראל שלא ישחטו ומעולם לא ראיתי נוהג לשחוט ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מנטל הלכה ומנהג אבותינו תורה היא (מסכת סופרים פי"ד סי"ח) עכ"ל: ואני אומר שאם היה אומר שהיו רוצות לשחוט ולא הניחון היה אפשר לומר שהיא ראייה אך ראיית לא ראינו אינה ראייה (עדות פ"ב מ"ג, זנאים קג:). וכמו הכל בו (סי' קו פי"ד פג:). ה"ר יצחק (סמ"ק סי' קנז) כתב שהנשים שוחטות לעצמן ה משמע שאין שוחטות לאחרים עכ"ל ודבר חייבה הוא מה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים דכמו כן הכשר צריך לזה כמו לזה ומה שכתב רבי יצחק לעצמן היינו לומר שהן לצדן שוחטות ואין צריך שיעמוד אחר על גבן: ומ"ש ועבדים משוחררים. פשוט הוא דעזב משוחרר הכי הוא כישראל לכל דבריו אלא דקשה לי מאי איריא משוחרר אפילו אינו משוחרר נמי דהא כיון שמל וטבל לשם עבדות חייב בכל מלות שהאשה חייבת וכיון דאשה כשרה לשחוט גם הוא כשר (ב):

דרכי משה

(א*) ובמרדכי (סי' תקעא) ובאשר"י (סי' א) ריש פרק קמא דחולין: (ב) וכן הרמב"ם (שחיטה פ"ד ה"ד) כתב סתם דעבדים שוחטים לכתחלה: פרישה

דרכי משה

(א) וכוונת השוחט. (ג) וכוונת השחיטה. (ד) ומחשבה הפוסלת. (ה) ומתי שוחטין. (ו) ובאיזה מקום שוחטין. (ז) ומי הן הנשחטין. (ח) ושליל הנמצא בבהמה. (ט) ואתו ואת בנו. (י) ובדיקת הסכין. (יא) ובדיקת הסימנים. (יב) מקום השחיטה בצואר. (יג) וכמה שיעור שוחטין. (יד) וחמשה הלכות שחיטה. (טו) והכיסוי וברכתו. (יז) הכל שוחטין לכתחילה. (יח) נשים [ב] ועבדים משוחררים

פרישה

פי סדר רבינו דקא מני וחשיב וק"ל: (י) מקום השחיטה בצואר. היינו שיעור השחיטה למעלה ללד הראש ולמטה ללד הגוף: (כ) וכמה שוחטין. (כא) למה לומר כמה שיעור צריך לשחוט כמו שכתב לקמן סימן (כ"א) [כ] וכלל כמה שיעור שוחטין. עד כאן המנהג) היינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה: (ט) וחמשה הלכות שחיטה. היינו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור: (י) הכבש שוחטין לבתחילה נשים ועבדים משוחררים וכ"ל אדם. סדרן זה הסדר ולא תנא אפכא כל אחד אפילו נשים ועבדים ואפילו אין מכריזן אותו

דרישה

הב"י (סי' כד ל סעי"ב) ריש דין דרסה ע"ש. אלא לשון אם נתכוין לכך לא אתיא שפיר כולי האי: אב"ל המדכי (סי' תרב) בשם מהר"ם (פסקים ומנהגים ח"ב סי' ו) כתב שאין דעת רש"י כן אלא דעת רש"י הוא דהקרא אתא לאשמעינן דאין צריך לחתוך כל המפרקת אבל אם חתכו פשיטא דאין לפסלו בכך וכן כתב מהר"ם (תרה"ד) בסימן קפ"ז והביא ראיה מן התוספות דר"פ השוחט (כו). דהבינו פירוש רש"י כפירוש מהר"ם הנ"ל שהרי כתבו שם ארש"י בד"ה ותו שהייה כו' עד ועוד אמאי סלקא דעתיה שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים כו' ואי סלקא דעתך דדעת רש"י היה לפסול השחיטה בחתיכת המפרקת מאי מקשי התוספות דלפסול השחיטה בהכי ודאי איצטרך קרא ומסיק שם מהר"ם דמן הדין אין לפסול השחיטה בהכי וחומרא יתירה נוהגין לפסלה בשאינו מתכוין לכך ע"ש: ודעת הרמב"ן והרשב"א כדעת מהר"ם להחיר וכן מוכח דברי הרא"ש ורבינו סוף סימן (כ"א) [כ] שכתב שחט מן הצדדין כשירה ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת עכ"ל אם כן משמע להדיא שכשר אם חתך המפרקת אחר חתיכת הסימנים ועוד כתב רבינו שם בזה הסימן השוחט מן העורף פסולה שהרי חתך המפרקת תחילה משמע הא אם חתך הסימנים תחילה אין לחוש אף אם חתך המפרקת לשנים: ולדעת ראב"י צריכין לתרץ הא דתנן פ"ק דחולין דף י"ט (ע"ב)

הגהות והערות

[ב] בשני כת"י הנוסח "ואותו ואת בנו לאחד ולמרוכבים": [ג] בטור הגדפס עם בית יוסף דפו"ר הנוסח ובדיקת הסכין, "ובדיקת הסימנים", "ובדיקת השחיטה, מקום השחיטה בצואר וכו'. וכתב כנסת הגדולה (הגה"ט אות יג) ו"ל

[ד] גירסת הב"ח בטור "ואפילו" נשים: [ה] וכ"כ התוס' זבחים לא ע"ב ד"ה שהשחיטה ובפסחים ד ע"ב בתוס' ד"ה הימנוהו (כנה"ג בהג"ב אות א): [ו] נ"ב הם הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה ה"ד והרשב"א בספר תורת הבית

ספר

שיעורי הרב

על

עניני שחיטה מליחה
בשר בחלב ותערובות

והוא

ליקוט חידושים וביאורים שהועתקו מפי השמועה
משיעורי הגאון הגדול

מנן רבי יוסף דוב הלוי סלוביצי'יק זללה"ה

נכתב ונערך ע"י

אליקים קניגסברג

ירושלים תשס"ה

סימן א

דין נשים בשחיטה

.א.

כתב השו"ע (יו"ד סי' א ס"א) "הכל שוחטין לכתחילה אפילו נשים". והוסיף שם הרמ"א שיש אומרים שאין להניח לנשים לשחוט הואיל וכבר נהגו שלא לשחוט. והיא דעת האגור שהובאה בב"י שם דהואיל ולא נהגו הנשים לשחוט, ממילא אין להן לשחוט "כי המנהג מבטל הלכה"¹. וכבר תמה עליו הב"י, דבשלמא אם הנשים היו רוצין לשחוט ואנו לא היינו מניחים להן, שפיר היה אפשר להביא ראיה מזה שאין להן לשחוט, אבל איזה ראיה יש להביא מזה שלא ראינו נשים שוחטות, הא אמרינן בעלמא ד"לא ראינו אינה ראיה"². ותי' הש"ך שם (ס"ק א) דאולי האגור ס"ל כדעת מהרי"ק דלגבי מנהג שפיר אמרינן דלא ראינו הוי ראיה.³

ועפ"י יסוד מהרי"ק אפשר לבאר עוד כמה מנהגים שהביא הרמ"א. חדא, הא דכתב הרמ"א בהל' אבילות (יו"ד סי' שפא ס"א) דאע"ג דמדינא רחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן אסורה לאבל רק תוך שבעה, מ"מ האידנא נהגו לאסור כל רחיצה כל ל' יום, "ואין לשנות המנהג כי מנהג קדום הוא ונתייחסד עפ"י ותיקין". ועוד כתב הרמ"א שם (סי' שפט ס"ג) ד"א דאסור לאבל ללבוש בגדי שבת תוך ד' שבועות הראשונים, ואח"כ מותר אפי' על אביו ואמו, אך נהגו איסור כל י"ב חודש על אביו ואמו.

ולכאורה ב' מנהגים אלו תמוהים, דהיאך אפשר לייסד מנהג כשב ואל תעשה, הא לא ראינו אינה ראיה. אלא ע"כ צ"ל דס"ל להרמ"א כדעת מהרי"ק דאע"ג דאין ניהוג בשוא"ת מברר מהי הקבלה בנוגע לפסק ההלכה, וכ"ש שאינו קובע ההלכה היכא דליכא אפי' שיטה א' כאותו ניהוג, מ"מ ניהוג בשוא"ת קובע ויוצר מנהג, ובתורת מנהג חייבים לקיימו. L

1 דעת האגור היא שאף אם אין לחשוש שהנשים לא ישחטו כראוי, מ"מ אין להניח להן לשחוט הואיל וכבר נהגו שלא לשחוט. אולם התוס' בריש חולין (ב. ד"ה הכל) הביאו בשם הלכות א"י נשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות, והבין הב"י שכוונתו דחיישינן שמא יתעלפו ולא ישחטו כראוי.

2 עיין בעדיות (פ"ב מ"ב), ובגמ' כתובות (כג.) ועוד.

3 עיין עוד בש"ך (תו"מ סי' לו ס"ק לח) שהאריך בביאור שיטת מהרי"ק.

ב.

שחיטה כמינוי הקהל

ונראה להוסיף עוד טעם אמאי אין להניח לנשים לשחוט. דהנה כתב הרמ"א (סי' א ס"א) שיי"א דאין לסמוך על החזקה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אלא בדיעבד, אבל לכתחילה יש לברר אם הבא לשחוט יודע הלכות שחיטה. וכבר נהגו שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה לפני חכם, ואין החכם נותן לו קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה וגם יודע לאמן את ידיו. ומעתה הואיל ועכשיו נהגו ליטול קבלה מחכם, ממילא א"צ לבדוק כל הבא לשחוט, דאומדנא דמוכח הוא שכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם עכת"ד.

ונראה דמאחר שנהגו ליטול קבלה מחכם כדי לשחוט, ממילא שוב לא חשיב ענין השחיטה כמעשה איסור והיתר בעלמא שכל א' ראוי לו, אלא הרי הוא כמינוי הקהל. ומה"ט אין להניח לנשים לשחוט. דהנה כתב הרמב"ם בהל' מלכים (פ"א ה"ה) ש"אין מעמידין אשה במלכות שנאמר 'עליך מלך' ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש". הרי מבואר שאשה אינה ראוייה לשום מינוי ושררה ולא רק להיות מלכה. ולפיכך הואיל וענין השחיטה אינה רק מעשה איסור והיתר בעלמא, אלא הרי הוא נידון כמינוי הקהל, ממילא מסתבר דכמו שאין אשה ראוייה לכל מינוי ושררה, ה"ה נמי אינה ראוייה להיות "שוחט העיר".⁴

ויש להביא ראיה לכך שנשים פסולות לשחיטה רק מפני שאינן ראויין למינוי ושררה, שהרי הב"י הביא בשם הכל בו שנשים שוחטות לעצמן, ותמה עליו דאיזה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים, הרי אף נשים הן בכלל איסור נבילה, וא"כ הלא הן צריכות הכשר שחיטה כמו אנשים. ונדחק הב"י לפרש דמה שכתב הכל בו "לעצמן" היינו לומר שהן שוחטות לבדן, וא"צ שיעמוד אחר על גבן. אולם לפי דברינו יש ליישב דברי הכל בו בפשיטות, דהואיל ונשים פסולות לשחיטה רק מפני שאינן ראויות למינוי ושררה, ממילא מסתבר שאינן פסולין אלא לשחוט לאחרים, דרק שחיטה לאחרים היא בכלל מינוי הקהל, משא"כ שחיטה לעצמן.

4 עיין בתשו' אג"מ (יו"ד ח"ב סי' מד, מה) שדן אם מותר למנות אשה להיות משגיח. והעלה שם דאע"ג דהשגחה על כשרות בודאי היא מינוי כמבואר בקידושין (עו:), מ"מ בשעת הדחק יש לסמוך על הראשונים החולקים על הרמב"ם וסוברים שאשה כשירה לכל מינוי חוץ מלהיות מלכה. ומבואר דס"ל דלכתחילה יש להחמיר כדעת הרמב"ם ולפסול נשים לכל מינוי ושררה.

ועיין עוד בשו
ושחט אחר י"א ש
משום דדמי לחשו
שחיטתו, דהואיל ו
מופקע מהיתר שח
אך לכאורה ז
והא מבואר ביבמו
"שום תשים עליך
מקרב אחיך. וא'
דלעולם גר כשר י
(קב.), רק אינו רא
אלא מינוי של חו
משא"כ אשה שא
הרי היא מופקעת

כתב השו"ע
שמותק לשחוט
מותר ליתן לו לכ
הם בחזקת מומח

5 ונפק"מ איכא נ
במזיד משא"כ אם ל'
בשוגג יש לאסור שו

6 עיין בזה בתוס
שליט"א (סי' כ). וע
ועיין עוד בס' ארץ ו
שמעיה ואבטליון לו
7 ואין להקשות
אגודה של נשים, די

ועיין עוד בשו"ע (סי' א ס"א) שאם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר י"א ששחיתתו אסורה. ופי' הש"ך שם (ס"ק לד) בשם רבינו ירוחם דה"ט משום דדמי לחשוד לאותו דבר. אבל לפי דברינו אפי' בלאו האי טעמא יש לאסור שחיתתו, דהואיל ושחיטה היא מינוי הקהל, ממילא כל שלא נתמנה ע"י הקהל הרי הוא מופקע מהיתר שחיטה, וממילא שחיתתו אסורה.⁵

אך לכאורה צ"ע בכל זה, שהרי כתב הטור שעבדים משוחררים כשרים לשחוט, והא מבואר ביבמות (מה:): שגר פסול להיות מלך אם אין אמו מישראל משום דכתיב "שום תשים עליך מלך מקרב אחיך", ודרשינן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך. וא"כ היאך גר כשר לשחוט אם שחיטה נחשבת כמינוי הקהל. וי"ל דלעולם גר כשר למינוי, ומה"ט הרי הוא דן את חבריו גר דבר תורה כמבואר ביבמות (קב.). רק אינו ראוי למינוי של שררה על חבריו ישראל.⁶ ולפיכך הואיל ושחיטה אינה אלא מינוי של חשיבות ולא מינוי של שררה, ממילא שפיר הוי גר בכלל אותו מינוי. משא"כ אשה שאינה בכלל שום מינוי, אפי' אם אין בו שררה על ישראל אחר, וממילא הרי היא מופקעת אף ממינוי לשחיטה.⁷

סימן ב

אזלינן בתר רובא

כתב השו"ע (סי' א ס"א) "הכל שוחטין לכתחילה וכו', אפי' אין מכירין אותו שמוחזק לשחוט שלא יתעלף, וגם אין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, מותר ליתן לו לכתחילה לשחוט ומותר לאכול משחיתתו מפני שרוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין. במה דברים אמורים בשאינו לפנינו (לאחר ששחט), אבל

5 ונפק"מ איכא בדבר, דלפי סברת רבינו ירוחם מסתבר שאין שחיתתו אסורה אלא אם עבר על החרם במזיד משא"כ אם לא ידע מהחרם, וכ"כ הט"ז שם (ס"ק כ). אבל לפי סברת רבנו אולי י"ל שאף אם עבר בשוגג יש לאסור שחיתתו הואיל ולא נתמנה ע"י הקהל.

6 עיין בזה בתוס' ביבמות (מה: ד"ה כיון) ובסנהדרין (לו: ד"ה חדא), ובס' ברכת יצחק להר"מ גנק שליט"א (סי' כ). ועיין מה שכתב הר"צ שכטר שליט"א בשם רבנו בחוברת "קול צבי" (ח"ד עמ' רצד). ועיין עוד בס' ארץ הצבי (סי' לב הע' 10) מה שיישב רבנו לקושית התוס' יו"ט על הרמב"ם דהיאך מינו שמעיה ואבטליון לב"ד הגדול מאחר שהיו גרים.

7 ואין להקשות דאם אשה אינה ראוייה לשום מינוי, א"כ יהיה אסור אף למנות אשה להיות בראש אגודה של נשים, די"ל שאין זה נחשב עפ"י דין כמינוי על הציבור, דאין לאגודה של נשים דין ציבור.